

Converses ribagorçanes -el parlar de la Vall de Boí-

Alumna: Pilar Lladonosa Fransi

DNI: 47677833 Y

**Titulació: Grau en estudis catalans i
occitans**

Tutor: Jordi Suïls

Data: 13/06/2013

Índex

Summary	3
Resum i paraules clau	4
Introducció metodològica	5
Introducció: el ribagorçà	8
Temes de l'entrevista	13
Fitxa	15
Localització de contextos	16
Nivells d'anàlisi	
Lèxic	48
Morfologia	56
Fonètica i fonologia	62
Sintaxi	71
Conclusions	73
Referències	83

Summary

This project consists on a general view of the ribagorçan (extrem northwestern catalan) language focused on only one native speaker from La Vall de Boí. All the information has been extracted from an interview to Lluís Pifarré done by Susana Ariño.

The main aim is to study the dialect using the inductive method: from a specific speaker to a general characterization. The informer has been chosen accurately following the next guidelines: the age, a 91 year old person, the gender, masculine, the occupation, farmer and taxi driver, some experiences lived as the seasonal migration to the plain of Lleida.

After classifying the language into levels: vocabulary, morphology, phonetic and syntactic, we may observe the diverse features of the dialect and we can realize of the characteristics which are alive and of those which are in an obsolescence process.

Finally, it is significant to highlight the interest of this project which was not biographic or bibliographic but practical. The assignment keeps its captivating essence in the ribagorçan conversation and in the dialect. The previous knowledge of the dialect together with the fact that I hold this place in great esteem has been the key factor which has contributed to the improvement of the project.

Resum

Aquest treball consisteix en una visió general del ribagorçà concentrada en un sol parlant de la Vall de Boí, i més concretament del municipi de Boí. La informació l'hem extret d'una entrevista realitzada per Susana Ariño a Lluís Pifarré.

L'objectiu és estudiar el dialecte utilitzant el mètode inductiu: des d'un informant concret per arribar a una caracterització general. L'informant ha estat escollit escrupolosament seguint uns criteris; s'ha valorat l'edat, 92 anys, el sexe, masculí, la professió, vaquer i taxista, les experiències, èpoques de transhumància a la plana de Lleida, i la seva procedència, les seves arrels les trobem a la Vall Fosca.

Després de fer una classificació per nivells de llengua: lèxic, morfològic, fonètic i sintàctic, observem les diferents característiques del dialecte i ens adonem dels trets que resten vius i d'aquells que estan en procés de recessió.

Per acabar, cal remarcar que l'interès d'aquest treball era pràctic i no pas biogràfic o bibliogràfic, i reserva el seu atractiu en la conversa ribagorçana i en el dialecte, per extensió. Un factor que ha contribuït a la millora de l'enteniment del treball ha estat el coneixement previ del dialecte i l'atractiu que hom sent per la zona.

Paraules clau

Ribagorçà	Caracterització	Sintaxi
Vall de Boí	Lèxic	Trets en recessió
Entrevista	Morfologia	Trets distintius
Informant	Fonètica i fonologia	

Introducció metodològica

L'interès que hom té per la zona ha estat el motor de la realització d'aquest treball. Mitjançant unes entrevistes fetes uns anys abans per Susana Ariño, hem pogut obtenir informació necessària per poder dur a terme un petit estudi dialectològic centrat a la zona de la Vall de Boí, i més concretament al poble de Boí. Encara que el context era reduït ens ha permès tenir una visió global del ribagorçà.

Amb tot, l'entrevista que es va dur a terme ens ha portat a observar un fenomen molt important: l'entrevistat canvia, a voltes, el registre i es corregeix a ell mateix utilitzant formes del català estàndard. Consegüentment, coincidim parcialment amb Veny (1983:142) que diu que els parlants ribagorçans tenen consciència que utilitzen un parlar casolà i familiar i recorren fàcilment al castellà; el nostre informant no empra el castellà però sí que intenta rectificar i estandarditzar el seu parlar. Per tant, estem davant d'una variació de registres en un joc entre variant més locals i altres de més generals.

El primer condicionant va ser la delimitació de la zona; l'estudi d'una sola entitat local ens ha permès un grau de precisió i exhaustivitat que no seria adequat si el nostre objectiu hagués estat fer un treball d'àmbit extens. El coneixement previ del dialecte ha evitat que es produís distanciament i desconfiança en relació amb el material utilitzat. És aquí on cal remarcar la importància que l'entrevistadora parlés ribagorçà, fet que va permetre que Lluís Pifarré, l'informant, es trobés en una situació més propera i, tot i valer-se, algun camí, del català estàndard, continués amb el fil del ribagorçà, el nostre objecte d'estudi.

L'informant ha estat escollit en funció dels seus coneixements: atès que era vaquer trobem un alt grau de coneixement de la zona, utilitza un lèxic molt acurat i específic, permetent uns resultats òptims pels nostres interessos. Les preguntes es formulaven indirectament i només s'emprava la pregunta directa si l'informant ometia el tema; d'aquesta manera es compensava parcialment la desconfiança per part de Lluís Pifarré i, fins a cert punt, se superava l'anomenada paradoxa de l'observador.

L'estructura del treball és senzilla amb l'objectiu que es puguin observar els resultats de manera còmoda. Calia realitzar una breu introducció històrica on queden esmentats diferents elements constitutius del català ribagorçà, com els seus substarats. Val a dir, però, que aquest concís apartat només vol donar una pinzellada al passat dels ribagorçans per tal que s'entenguin qüestions com la conservació del lèxic, o les influències gascones, aragoneses i castellanes.

En la caracterització del dialecte ens limitem a esmenar els elements claus de lèxic, morfologia, fonètica i sintaxi. I ens adonarem que la palatalització, de *L* en context *C_V*, un tret propi del ribagorçà, és absent. La qual cosa ens fa pensar que, efectivament, alguns trets característics són recessius. Encara que no és objecte del nostre treball, val a dir que a la Ribagorça aragonesa, pobles com Bonansa o Noals mantenen aquesta palatalització ben patent.

Tal i com hem esmentat anteriorment, la delimitació de la zona és summament important en un treball com aquest; sense una zona específica delimitada hagués estat impossible la realització d'aquest estudi. Tot i que el nostre objectiu és el ribagorçà, cal delimitar una zona dins de la comarca per poder tenir un bon coneixement. El poble de Boí havia estat, tradicionalment, el més important de la vall. Segons Coromines, Boí és un topònim romànic que procedeix de *vallis bovinum*, vall de les vaques. La Vall de Boí, tal i com s'esmenta posteriorment, té una economia basada en la ramaderia i el turisme, i és el seu encant paisatgístic el que la fa ser un indret plaent.

Si ens endinsem en el cos del treball, primer trobarem un llistat de tots els elements que seran després objecte d'explicació. Aquest llistat és el resultat de segmentar l'entrevista, localitzar els elements d'interès i aportar el context en el qual es troben. L'objectiu és que es pugui saber fàcilment quina és l'entorn concret en què s'utilitza cada element. D'aquesta manera evitarem possibles confusions, com per exemple amb la paraula *vaiiet*; si només gaudíssim de la paraula sense context pensàriem que és un sinònim de *nen*, en canvi, esmentant el context facilitem que es vegi que es refereix al fil elèctric que envolta els prats per tal que no s'escapin els animals. Així s'aclareixen dubtes i es veu clarament quan i en quins contextos l'informant tendeix a l'estandardització.

El llistat següent és més específic; hi trobem classificat cada element segons el nivell lingüístic al qual pertanyen: el lèxic, el morfològic, el fonètic o el sintàctic. A més a més, les paraules estan ordenades i agrupades per diferents categories. Dins del nivell del lèxic, per exemple, les paraules s'agrupen per camps semàntics, hi trobem mots relatius al camp, a la meteorologia, a les tasques, entre d'altres. És a dir, cada nivell està agrupat i ordenat segons les seves característiques per tal de donar una visió àgil i que es tingui percepció de la realitat que volem mostrar.

És dins de l'apartat de les conclusions on trobem explicats els resultats que s'han obtingut. Aquests també estan explicats per diferents nivells i formant grups, segons les afinitats que hem esmentat anteriorment. Els resultats que s'hi descriuen són una corroboració de la

caracterització del dialecte que ens han aportat treballs ja preexistents sobre el ribagorçà, però també hi anotem discrepàncies en certs casos. Tots els casos, des dels més estesos, com poden ser el fenomen fonètic de l'apitxament o alguns aspectes de la flexió verbal, fins al lèxic més específic són interpretats i desenvolupats en aquesta secció.

Les referències conformen l'últim apartat. Aquí queden esmentades totes les fonts d'informació, ja sigui bibliografia o webgrafia, que han estat citades anteriorment. Val a dir que el nombre de fonts no és gaire elevat; això és degut que l'interès del treball no era tant bibliogràfic com pràctic, i reservava el seu atractiu en la conversa ribagorçana.

Introducció: el ribagorçà

Realitat històrica

Mentre que la romanització va ser molt intensa a les terres de l'Ebre i a la plana del Segre; del Montsec cap amunt no va ser total, i encara menys a les valls de la Ribagorça i el Pallars. Martí i Castell (1985: 179 – 183) afirma que amb els diferents estudis realitzats a aquestes zones s'ha arribat a deduir que el substrat *bascoide* va perdura fins el segle X o, fins i tot, XI. Joan Coromines va ser el primer que va concloure aquest tema gràcies al seu estudi de toponímia de la Vall de Boí.

Posteriorment, durant l'Edat Mitjana, la frontera de la reconquesta s'estableix al Montsec, marcant el límit entre Catalunya vella i Catalunya nova. Trobem molt important l'acció catalanitzadora que s'impulsa des de la Seu d'Urgell; a les valls pirinenques es fa a través dels monestirs de les diferents comarques: s'incorpora el català a les llengües romàniques primitives que es formaven a partir del basc.

L'arabització tampoc afectà a la Catalunya Vella, atès que només es produí a la Catalunya nova, i encara avui en trobem restes toponímiques com Alguaire o Xerta, entre molts d'altres. El procés de reconquesta fou iniciat amb Àger el 1048 i així seguí successivament. Val a dir que la parla mossàrab era molt semblant i afí al català dels conqueridors, però tot hi ser assimilada sense dificultats també en trobem restes toponímiques com Sofondo.

Caracterització

És un dialecte constitutiu que es parla a la Ribagorça. Comprèn una faixa lingüística que fa de frontera entre el català i l'aragonès, segons Sistac (1993:26) és, potser, la cruïlla lingüística més important de la Romània occidental. Va des de Benasc fins al sud de Tamarit, a l'oest delimita amb Aragó i a l'est segueix la línia fluvial entre el Flamicell i el Noguera Ribagorçana fins a Benavarri. Conseqüentment, és un conjunt de parlars força heterogenis; alguns el consideren de filiació aragonesa i altres catalana però G. Haensch (2003: 37 – 40) destaca que el transit d'una llengua a l'altra és elevat atès que es tracta de dialectes constitutius: una zona predominantment aragonesa, una segona de transició i una altra majoritàriament catalana. Entre el ribagorçà cal que diferenciem entre tres dialectes: el central, l'oriental i l'occidental.

Segons Veny (1983: 142 – 145) la delimitació dialectal del ribagorçà ve donada per les isoglosses: a l'est trobem les que corresponen a la palatalització dels grups *PL, CL, GL, BL, FL*,

com per exemple *plaça* per *pllaça*, *clau* per *cllau*, *angle* per *anglle*, *blau* per *bllau* o *flor* per *flló*. Però no només és en aquests grups consonàntics sinó que també en d'altres com *parlar* per *parllà* o *Cerler* per *Sarllè*, aquesta característica es dona sobretot a la Baixa Ribagorça. Cal recordar que el ribagorçà és l'únic dialecte català que presenta aquesta característica: la palatalització forta dels grups consonàntics *oclusiva + L*; fase que havia patit el castellà antic abans de la incorporació de la *ll*.

Una altra isoglossa és que fa el plural femení *-es/-as*, *noies* per *noias*; aquesta parteix de la Ribagorça oriental i occidental i s'articula per tot, menys ens algunes localitats com Noals que transforma els plurals en *-es*, tal i com explica G. Haensch (2003: 46). Podem adonar-nos que la *-o* final, que normalment es perd, encara la trobem en algun mot de la franja occidental com *molt* per *molto* o *plat* per *plato*; aquest és un tret característic del contacte del català amb l'aragonès.

El vocalisme tònic és comú amb el nord-occidental: la terminació *-er* emmudeix la *r*, *carnisser* per *carnissé*. També trobem la diftongació de les paraules que comencen per *o*: *ovella* per *auvella* o *orella* per *aurella*. Veny (1983: 144) remarca que encara roman l'estadi *-ei-*, derivat del grup llatí *-ACT-*, *llet* per *lleit*, de la mateixa manera també ho fa el diftong de *maití* en comptes de *matí* i el triftong de *guaire*.

Veny (1983: 144 – 145) parla del el consonantisme ribagorçà que consta de 19 fonemes; hi manquen els sons de la */v/* i els de la */z/*, amb les seves diferents variants però això ho compensa amb l'adquisició de dos sons: per una banda el so */x/* *li/x/ero* per *lleuger* o *ma/x/o*; i la */v/* pròpia de la franja occidental, *vibada* en comptes de *civada*. Una altra és la sibilant palatal */j/* que es pronuncia */tʃ/* menys quan apareix entre vocals darrere d'una *i*, com *caixa*. Algunes *j* i *ig* es pronuncien */j/* com per exemple *pujal* per *puial* o *corretja* per *correia*. Tot i que també trobem que la majoria de *j* i *g* es transformen en */tʃ/* com en *joc* per *txoc*. El grup *-rn* final es conserva en certes localitats, en canvi a d'altres passa a ser *-rt*, *hivern* per *hivert*. Hi ha certs casos que pateixen umetàtesi com pot ser el mot *cabra* que esdevé *craba*, tal i com recorden Francino i Feixa (2010: 100).

Pel que fa a la morfosintaxi el gènere d'alguns mots és coincident amb el del castellà, per exemple són *els dents* i no *les dents*. Els demostratius, Martí i Castellet (1985: 186), tenen tres graus de localització: el primer és *esto*, el segon és *eixo* i el tercer *aquell/aguell*, tots ells amb la seva flexió corresponent. Els neutres són *açò*, *això* i *allò*; i els locatius *ací*, *astí* o *allí*. Conserva la forma medieval plena de l'article determinat masculí: *lo*, *los* o *es*; quan es fa sinalefa amb la vocal anterior passen a *el* a *els* i es pronuncien *ʼl* o *ʼls* o *ʼs*.

La morfologia verbal preserva la *v* en les terminacions dels imperfets dels verbs de les tres terminacions, la desinència de la segona és en *eva*, *vedeva*, i la de la segona i la tercera és en *iva*, *lletxiva*. Segueix el model del bloc del nord-occidental pel que fa al present de subjuntiu i a l'imperfet de subjuntiu però amb una petita variació, *parle* o *pàrlegue*. I es conjuguen de forma incoativa tots els verbs de la tercera conjugació; l'incoatiu és *ix* o *isc*, cal tenir en compte la particularitat que la partícula *ix* es pronuncia despalatalitzada, *obrir* per *obrixo*. Francino i Feixa (2010: 101) exemplifiquen les diferents variants que trobem per conjugar l'imperfet d'indicatiu i són: *cantava*, *cantàvom* i *cantàvem*. El pretèrit plusquamperfet es forma amb la terminació *era*, del llatí *habueram*, com per exemple *era tingut*.

Alguns dels mots del ribagorçà s'escampen per el català occidental com per exemple *enta*, que és una paraula purament ribagorçana, tot i que no se'n sap la seva etimologia, però que es pot trobar en alguns pobles de la província de Lleida, com Torrefarrera. També hi són presents els aragonesismes, Veny (1983: 147) exemplifica *babol* per *rosella*; alguns en gascó, *esblegar*, que significa "*belar la cabra*". I per últim, són mots d'àrea restringida *piar*, *pepear*, *bomboló*, entre d'altres. Els parlants ribagorçans presenten un alt grau de conservadorisme que els fa coincidir amb les àrees dialectals laterals, com l'Alguer, el Pallars, l'Alt Urgell, entre d'altres.

El lèxic català que s'empra a l'Aragó no difereix gaire, en les seves característiques més generals, de l'usual en altres territoris de la llengua catalana. Aquest es caracteritza per tenir com a component principal el llatí col·loquial, per la qual cosa és força propera a les llengües veïnes, especialment a les gal·loromàniques, i entre aquestes els seu parent més immediat és l'occità, i més concretament el gascó. Haensch (1983: 41) cita que trobem influència gascona en la paraula *auca*, per exemple.

La zona d'estudi

La Vall de Boí es un conjunt de valls i serralades situada a la zona nord oriental de la comarca de l'Alta Ribagorça i forma el municipi més extens de la comarca. Els límits són: al nord amb el municipi de Naut Aran, al nord est amb Espot, a l'est amb Torre de Cabdella i Sarroca de Bellera, al sud amb Pont de Suert i al sud est Vilaller.

Els nuclis de la Vall constitueixen un valor afegit a la zona i a la percepció del paisatge, atès que la ubicació d'aquests i la presència d'elements patrimonials de gran valor històric i artístic, fan sobreir la visió d'un conjunt muntanyenc dedicat a la conservació del territori. Els nuclis urbans que hi trobem són: Barruera, Boí, Cardet, Còll, Durro, Erill la Vall, Taüll i Saraís, així com el complex turístic del Pla de l'Ermita.

Actualment la Vall de Boí té un índex de població baix, 1095 habitants¹. Les possibles causes de despoblament de la zona podrien ser dues: la manca de recursos econòmics o bé les noves expectatives de futur que ofereixen territoris propers com la plana de Lleida o Barcelona. Aquest despoblament, d'acord amb Macià i Trepà (1994: 35), va començar a la dècada dels 50 amb la mecanització del camp i la modernització del territori. Es tanquen moltes explotacions i això contribueix a l'emigració atès que pocs ramaders poden fer la reconversió.

La base de l'economia de la zona està fonamentada en la ramaderia i el turisme. Durant segles les fonts més importants van ser l'explotació forestal i la ramaderia; l'agricultura, tal i com afirma Macià i Trepà (1994: 38), jugava un paper secundari a causa de la geografia accidentada que presenta el territori. A tall de curiositat cal recordar una estrofa de la cançó popular de Peirot que trobem recopilada a Coll (2004: 71 – 72):

La carnota del bestiar
la digo, digo, digo.
La carnota del bestiar,
se la draguen sense pa.

Això és degut que a més de 1000 metres no es pot cultivar el blat, per tant no tenien pa. Terrado (2002) explica que només es cultivaven patates, herba i sègol: era una agricultura pensada per a cobrir únicament les necessitats bàsiques. La dificultat dels accessos a la Vall també condicionava l'alimentació; els aliments que més es consumien eren la carn, la llet i el pa de sègol i les patates, i els aliments com el vi o l'oli havien de ser portats d'altres zones més càlides, Pascual Madoz (1845: 549). Al municipi de Taüll s'hi trobaven dues mines una de ferro i l'altra de plom, i no van ser mai explotades a causa de la manca de mà d'obra

A mitjans del segle XX s'arreglen les carreteres i els accessos a la zona, cosa que millora les comunicacions, i els habitants veuen l'ocasió d'emigrar cap a altres llocs amb més recursos i possibilitats.. No és fins que les empreses hidroelèctriques s'instal·len a la zona que no s'observa un creixement de la població però es veu afectat de seguida atès que les empreses destinen als seus treballadors a altres llocs i la Vall torna a quedar en vies de despoblament.

Arribats als últims anys del segle XX trobem un brot esperançador per als habitants: l'empresa ENHER promou l'arribada d'immigrants provinents de la resta d'Espanya, Coll (2004: 47) ho explica gràcies a l'anècdota de Llorenç Sanchez on es diu que la població de la Vall es va doblar, tot i que la visió global era penosa i trista. La població total de la comarca de l'Alta

---

¹ <http://www.valldeboi.cat/ca/ElsMunicipis/Index.aspx> pàgina consultada el 30 de maig de 2013

Ribagorça era de 6.400 habitants, segons Macià i Trepà (1994: 35). Els ribagorçans que havien emigrat als anys 50 retornen a la Vall invertint els diners per reconstruir les cases: restauren els orígens.

L'obertura de les pistes d'esquí va esdevenir un flirteig amb el turisme; tot i que aquest havia començat uns anys abans però molt tímidament. Amb el pas dels anys es creen infraestructures, es construeixen blocs per a segones residències, s'arreglen pisos, cases antigues, es millora la carretera principal, entre d'altres. El fenomen turístic evidencia un factor poblacional estabilitzador, però segons Macià i Trepà (1994: 38) sense solucions dinamitzadores i enriquidores per a la zona, només esdevindran vivendes de segona residència sense un interès real pel territori.

Avui en dia el motor principal de la Vall de Boí és el turisme, des que l'any 2000 la UNESCO va declara les esglésies romàniques patrimoni de la humanitat, s'ha observat un creixement important del nombre de turistes que visiten la zona. No podem oblidar esmentar el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, que també esdevé un dels principals atractius.

No podem parlar de la Vall de Boí sense mirar amb especial atenció les tradicions que s'hi mantenen vives. Tot i l'aïllament de la zona, la despoblació que va patir als anys setanta i l'envelliment de la població; l'arrelament que senten els habitants ha sigut el motor per continuar amb les tradicions o recuperar aquelles que s'havien perdut. Han esdevingut fets propis i no simples reminiscències del passat; és la transmissió d'un sentiment de generació en generació que fa sentir als successors i als predecessors orgullosos d'aquest territori.

Les més pròpies i típiques són: les falles, que celebren el solstici d'estiu; el ball de Sant Isidre, representat a Taüll; el ball pla que es dansa a Durro i a Taüll; el viacrucis de Barruera; la fira de Barruera i la plega, festa del jovent de cada poble on la fita és recollir diners per col·laborar amb la festa major.

Temes de l'entrevista

Minut	Temàtica
00:00 – 00:31	Fills
00:32 – 00:55	Oficis
00:56 – 03:12	Les vaques
03:13 – 04:23	Receptes culinàries: farinetes i cullestros
04:24 – 05:53	Els noms de les vaques
05:54 – 07:05	Edat de les vaques
07:19 – 08:23	Tipus de vaques
08:24 – 09:25	Anècdota de la mosca
09:26 – 10:15	Cries de les vaques
10:16 – 11:17	Feines del camp
11:18 – 11:39	Estada de les vaques a la muntanya
11:40 – 14:00	Alimentació de les vaques
14:01 – 15:08	Cura de les vaques
15:09 – 15:51	Embaràs i cries de les vaques
15:42 – 17:03	Les ovelles
17:04 – 18:52	Feines diverses
18:53 – 19:20	La llengua
19:30 – 23:16	Feines del camp
23:17 – 23:53	Fumar
23:55 – 29:27	Feines del camp
29:29 – 32:02	Costums gastronòmiques
32:03 – 32:30	Discussió sobre què parlar
32:31 – 35:10	Esoterisme i costums
35:11 – 39:55	Feines de l'agricultura i la ramaderia

39:59 – 41:35	Els remugants
41:37 – 45:33	Ca de Tenda: història i anècdotes
45:34 – 51:39	El servei militar
51:41 – 01:02:55	Vida: edat, casament, viatge de noces i festes.
01:05:30 – 01:05:55	Acomiadament

Fitxa de l'informant

Nom	Lluís Pifarré
Nom de casa	Ca de Tenda
Data de naixement	1922
Lloc de residència (actualment i anteriorment)	Boí. Algunes temporades havia viscut a la Plana de Lleida durant sis mesos per motius laborals.
Lloc de procedència	Boí
Orígens familiars	Els seus pares eren de la Vall Fosca, van venir a Boí i van fundar una botiga, d'aquí ve el nom de la casa pairal.
Professió	Vaquer i taxista
Altres	Va fer el servei militar a Ceuta i s'hi va estar tres anys. Es va casar amb una noia de Durro.

Localització de contextos

00:04	agueixo	...agueixo é un fill meu...
00:08	Al Pont	...treballe'l pont
00:17	é	...el xiquet é el seu xic, ia...
00:17	Xiquet	...el xiquet é el seu xic, ia...
00:18	Xic	...el xiquet é el seu xic, ia...
00:18	*lo [l'ja] formes ia (ja) i io (jo)	...el xiquet é el seu xic, ia...
00:21	vere	...oh se's del pont bé l'as de vèrè...
00:21	Eres de	...així l'eres prou de vere...
00:21	Eres prou de	...així l'eres prou de vere...
00:31	Vaia ['baia] (afirmació: 'doncs sí') ...	-lo que io no sabia que ell era fill d'ací. -vaia...
00:35	sigut	...de moment, fins ara ho hai sigut...
00:35	haig [aj]	...de moment, fins ara ho hai sigut...
00:36	Bueno	...bueno, haig sigut vaquer, hai sigut taxiste...
00:41	[tak'siste]	...hai sigut vaquer, hai sigut taxiste; i senó capellà, de tot...
00:41	senó	...senó capellà, de tot...
00:49	Ve-te-ho aquí	

00:53 *FC E ['karanti'nim] ...encara en tinim [de vaques]...

00:53 *TV [ti'nim] ...encara en tinim...

00:55 *FC As ['ɲa] ...no ho sé, se n'hi ha setanta o vuitanta...

00:55 se (conjunció) ...no ho sé, se n'hi ha setanta o vuitanta...

00:55 *TV [u] o (conjunció) ...no ho sé, se n'hi ha setanta o vuitanta...

01:02 Menos ...antes menos, oh claro; antes, pos, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu...

01:02 Antes ...antes menos, oh claro; antes, pos, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu...

01:04 Claro ...antes menos, oh claro; antes, pos, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu...

01:06 Pos ...antes menos, oh claro; antes, pos, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu...

01:06 Antes, pues, aquí al poble, més o menos, lo que més ni tinive vuit o deu; ni tinive tot lo poble...

01:06 *FC aquí'l poble ...antes, pues, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu; ni tinive tot lo poble...

01:06 *TV tinive ...antes, pues, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu; ni tinive tot lo poble...

01:06 *PI- ['pɔbble] ...antes, pues, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu; ni tinive tot lo poble...

01:06 *CC ['pɔbble] ...antes, pues, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu; ni tinive tot lo poble...

01:08 tinive ...antes, pues, aquí 'l poble, més o menos, lo que més en tinive vuit o deu; ni tinive tot lo poble...

01:08 lo ...ni tinive tot lo poble...

01:14 I ara no en som senó quatre o cinc que en tinim

01:20	Pos	...pos mira, al corral, a l'hivern, com ara igual, una cosa per estil...
01:24	Una cosa per l'estil/per estil	
01:27	nae	...nae tot de la mateixa manera...
01:33	es/els	...al dematí'ls soltaves i a la tarde es tancaves...
01:33	Soltaves	...al dematí'ls soltaves i a la tarde es tancaves...
01:33	Dematí	...al dematí'ls soltaves i a la tarde es tancaves...
01:37	*As [ta'me]	...com ara, tamé, al dematí es vas a donar el menjar...
01:38	es/els	...com ara, tamé, al dematí es vas a donar el menjar...
01:38	*Apitx- [men'za]	...al dematí els vas a donar el menjar al tros am el vailet...
01:41	Tros	...al dematí els vas a donar el menjar al tros am el vailet...
01:41	Vailet	...al dematí els vas a donar el menjar al tros am el vailet...
01:44	tens [təs]	...i se'n tès a la quadra pos tamé es tanques igual...
01:48	Perquè l'hivern es has de tindre la quadra	
01:50	Quadra	...Perquè l'hivern es has de tindre la quadra...
01:50	*Grup dr- ['tindre]	...Perquè l'hivern es has de tindre la quadra...
02:07	*TV [bu'i]	...a la muntanya de Boí que tinim montanya pròpia...
02:08	*TV [ti'nim]	...a la muntanya de Boí que tinim montanya pròpia...

02:18	Munyir, re	
02:18	*E [ˈre]	...munyir re, ni un litro ara, antes sí...
02:18	Litro	...munyir re, ni un litro ara, antes sí...
02:25	*Grup dr- [ˈbendre]	...vendre la llet a la cooperativa...
02:34	Canalla	...quan van començar la canalla que no voleven munyir...
02:35	se	...pues se no voleu munyir io tapoc...
02:35	*As [taˈpɔk]	...pues se no voleu munyir io tapoc...
02:35	*Io [ˈjo]	...pues se no voleu munyir io tapoc...
02:37	Munyim	...ara no en munyim ni un litro pa casa eh?!...
02:38	pa	...ara no en munyim ni un litro pa casa eh?!...
02:40	haver-mos	...haver-mos de fotre la llet de polvos....
02:40	Emprenyar	...ˈxò sí que m’amprenye...
02:42	Polvos	...haver-mos de fotre la llet de polvos....
02:59	*Tr [ˈdew]	...bueno, bueno... adéu!...
03:08	feve	...de vegades tamé se’n feve de formatxe...
03:10	*Apitx [forˈmatʃe]	...de vegades tamé se’n feve de formatxe...
03:10	*TV [forˈmatʃi]	...de vegades tamé se’n feve de formatxe...

03:11	Enrere	...ia més en temps enrere...
03:11	En temps enrere	
03:15	*As [mu'ɲiβes]	...quan munyives una vaca es primers dies pues feves cullestros...
03:18	Cullestros [ɛ]	...quan munyives una vaca es primers dies pues feves cullestros...
03:22	Farinetes	...farinetes de trumfa tamé...
03:23	Trumfa	...farinetes de trumfa tamé...
03:24	meua	...farinetes de trumfa tamé, pero això la meua mare...
03:32	feves	...pues mira: patates, en...llavons hi tiraves llet...
03:38	si	...i anar-ho remenant ben remenat i si feve com una pasta...
03:40	hesses	...com s'hesses fet...
03:44	ti	...ti diré io...
03:48	*E [karβa'so]	...com s'hesses fet...ti diré io...un puré de carbassó, i au
04:03	Allavons	...pues allavons aquella llet si trie...
04:04	si	...pues allavons aquella llet si trie...
04:03	*As [a'ɣeʎa]	...pues allavons aquella llet si trie...
04:03	pr'a	...no é prou bona pr'a... pr'a fer'ls bullir...
04:17	cap	...en aquell temps no te'n posaven cap, de sucre...

04:31	*FC [la'ɣuna]	...la una li dives la mascarda, l'altra l'ascornada, l'altre la rossa...
04:32	Ascornada	...la una li dives la mascarda, l'altra l'ascornada, l'altre la rossa...
04:36	ni	...quan ni tinívom vuit u deu...
04:41	*E ['nubro]	...es tènen aquí totes apuntades am lo numbro de l'orella...
04:50	nantres	...ara nantres se n'hi ha setanta u vuitanta...
04:53	Potser [po'dze]	...potser sí que un cinquanta per cent les diem per un nom...
04:53	*E ['kun]	...potser sí que un cinquanta per cent les diem per un nom...
04:54	les	...potser sí que un cinquanta per cent les diem per un nom...
04:56	*E ['pro]	...pro un nom que mos ham fet nantres...
04:57	mos	...pro un nom que mos ham fet nantres...
04:57	*OV [am]	...pro un nom que mos ham fet nantres...
04:58	nantres	...pro un nom que mos ham fet nantres...
05:09	Mascarda	...ara aniré a la montanya i trobaré una vaca i diré: mira la mascarda...
05:04	[mon'taɲa]	...ara aniré a la montanya i trobaré una vaca i diré: mira la mascarda...
05:10	Bessonar	...mira la mascarda, agulla que va bessonar...
05:12	antra	...l'ha passat alguna antra cosa...
05:17	*As Sen [aj'fid]	...això mateix, noms així...

05:27	*TV [bi'deːla]	...sempre vaca no; primer vidella, después é txónega i después bimarda...
05:29	Vidella	...sempre vaca no; primer vidella, después é txónega i después bimarda...
05:25	[des'pwes]	...sempre vaca no; primer vidella, después é txónega i después bimarda...
05:29	*Apitx ['tʃoneɣa]	...sempre vaca no; primer vidella, después é txónega i después bimarda...
05:30	Jónega	...sempre vaca no; primer vidella, después é txónega i después bimarda...
05:31	Bimarda	...sempre vaca no; primer vidella, después é txónega i después bimarda...
05:34	*Apitx ['tʃen]	...qué volen aguesta txen, me cagon dés!...
05:35	me cagon dés!	...qué volen aguesta txen, me cagon dés!...
05:43	*As Sen ['aʎet]	...qué volen aguesta txen, me cagon dés!...
05:49	Pues	...pues sí, pues així ere l'asunto de la vaca...
05:50	Asunto	...pues sí, pues així ere l'asunto de la vaca...
06:00	[sin]	...fins a cinc anys es ho coneixes bé pes dènts...
06:01	es	...fins a cinc anys es ho coneixes bé pes dènts...
06:01	*Em ['ðɛns]	...fins a cinc anys es ho coneixes bé pes dènts...
06:06	pes	...fins a cinc anys es ho coneixes bé pes dènts...
06:08	te ho	...no te ho vai dir 'hir?...
06:08	*E ['i]	...no te ho vai dir 'hir?...

06:10	*TV [nu'mez]	...només a baix...
06:22	*P ['kambjen]	...cànvien dos dents...
06:44	antre dent (mc.)	...de quatre a cinc n'hi cànvien un antre...
06:44	antre	...de quatre a cinc n'hi cànvien un antre...
06:59	Anys igual ni pot tindre 10 que 15 que 18 que 19	
07:01	*Apitx ['mitʃa]	...però una mitxa d'una vaca é de 10 a 15 anys...
07:05	Guaire	...de 15 cap amont no guaire...
07:05	Amont	...de 15 cap amont no guaire...
07:20	Motxa	...- una vaca que no tè corns? – motxa...
07:25	Escornada	...- que sol en tè un? – escornada...
07:38	Matxorra	...una que no pot criar: matxorra...
07:45	Baciva	...- una que no està prenyada però en pot estar, que encara no si sap? – Baciva...
07:57	ti	...un antre potser ti dirà un antre nom...
08:07	Garben	...llavons é que's garben; dos vaques que si garben...
08:07	-si	...només garbar-si...
08:21	Montar	...tinim es toros, igual, pr'a fer montar es vaques...
08:30	Hi ha una època a la primavera	

08:34 Malear ...hi ha una època a la primavera, que's veu que hi ha una mosca, que's fa maleiar...

08:35 se ho ...llavons s'escapen; vui dir que se ho foten tot davant eh?!...

08:35 Foten ...llavons s'escapen; vui dir que se ho foten tot davant eh?!...

08:36 Tot davant ...llavons s'escapen; vui dir que se ho foten tot davant eh?!...

08:42 Es ha agafat la mosca ...llavons es ha agafat la mosca...

08:42 Cada cap de quan ...això ho agafen cada cap de quan...

08:45 Pero no ho fan senó a la primavera, normalment

08:54 ham ...la mosca no l'ham vist mai...

09:04 's ...a punt de matà's...

09:04 *Em ['pun] ...no respecten ni'l fil, ni's parets, i segons com, bueno, a punt de matà's...

09:08 *As ['kuʎa] ...la cuga ben drete i ben encaragolada...

09:11 Tant que poden córrer

09:29 Gràcies d'una

09:36 Prenyat ...la vaca tè el mateix sistema que la dona: nou mesos de prenyat, normalment...

09:48 Van mogudes ...van mogudes, van de toro...

09:55 No en van sempre, de toro

10:18 Replegar ...l'herba l'ham de replegar a l'istiu pa l'hivern...

10:19	*TV [is'tiw]	...l'herba l'ham de replegar a l'istiu pa l'hivern...
10:20	pa	...l'herba l'ham de replegar a l'istiu pa l'hivern...
10:24	Cargues	...tot a cargues...
10:36	Dematí	...al dematí t'atxecaves i anar segar herba...
10:37	['ɛrba]	...al dematí t'atxecaves i anar segar herba...
10:40	Al dematí t'atxecaves i anar segar herba, deixar-la secar, engavellar-la, carregar-la as matxos i cap al paller	
10:41	Matxos	...deixar-la assecar, engavellar-la, carregar-la as matxos i cap al paller...
10:41	Engavellar-la	...deixar-la assecar, engavellar-la, carregar-la as matxos i cap al paller...
11:03	fe'ls	...per no fe'ls vindre...
11:03	*Grup dr- [bin'dre]	...per no fe'ls vindre...
11:20	Raders	...allà primers de maig fins allà raders d'octubre, sigons lo temps tamé...
11:20	lo- [matʃ]	...allà primers de maig fins allà raders d'octubre, sigons lo temps tamé...
11:23	*TV [si'ɣons]	...allà primers de maig fins allà raders d'octubre, sigons lo temps tamé...
11:24	*OV ['tɛms]	...allà primers de maig fins allà raders d'octubre, sigons lo temps tamé...
11:32	*OV ['nɛʒe]	...pro si no neve hasta allà a raders d'octubre...
11:32	hasta	...pro si no neve hasta allà a raders d'octubre...
11:50	Rabast	...al rabast ara a la tardor, quan baixen de la montanya...

11:56	Xafen	...els ho donem a trossos porque així no ho xafen tant...
12:11	Vedat	...i se's tè's allà, a un vedat gran, pues es hi dónes tot de vegada...
12:14	De vegada	...i se's tè's allà, a un vedat gran, pues es hi dónes tot de vegada...
12:19	*PI- ['ample]	...a la montanya es ho dónes tot a l'ample...
12:38	Cóm	...o al cóm: tamé hi ha un cóm ací, i un antre 'llà...
12:43	tenives	...si tinives cóm a casa...
12:51	hi era	...i quan no hi era cóms pues al riu; d'a on hi ere aigua...
12:53	d'a on	...i quan no hi era cóms pues al riu; d'a on hi ere aigua...
13:00	Arreu	...això a tot arreu podeve passar igual...
13:00	podeva	...això a tot arreu podeve passar igual...
13:04	*Apitx ['tʃel]	...i anar a trencar el txel al cóm tamé...
13:09	'na'l	...se s'ha txelat lo cóm pues al dematí na'l a trencar...
13:09	lo	...se s'ha txelat lo cóm pues al dematí na'l a trencar...
13:13	teniva	...es que tinim a Ventolà a l'hivern...
13:25	Manguera	...i am una manguera portar-la allà al tros pr'a que no te's calgue fer vinre cap aquí...
13:25	I am una manguera portar-la allà al tros pr'a que no te's calgue fer vinre cap aquí...	
13:25	*Grup dr+ ['binre]	...i am una manguera portar-la allà al tros pr'a que no te's calgue fer vinre cap aquí...

13:25	pr'a que	...i am una manguera portar-la allà al tros pr'a que no te's calgue fer vinre...
13:30	poga	...a Ventolà n'hi ha molt poga, d'aigua...
13:49	Perque a Venotlà quan es teniven a casa sempre, que munyiven pues, soltà'ls, i al cóm i cap a casa...	
14:07	n'hi ere	...aquí va passar uns anys que no n'hi ere cap, de veterinari...
14:09	n'hi ere	...n'hi ere un a Pobla pr'a fer guies...
14:13	anàvom	...quan anàvom a Salàs am es matxos i re més...
14:19	D'això no se'n parlava	
14:30	le hi	...o sacar-le-hi a trossos...
14:30	Sacar	...o sacar-le-hi a trossos...
14:42	*As [fasi'ti'ðad]	...pero llavons encara tinives la fasilidad...
14:52	*TV [kuntra'ri]	...ara re, ara al contrari...
14:56	Por-ahi [po'raj]	...matar una vaca i portar-la por-ahi...
14:58	les	...n canviat les normes, mira...
15:25	Lo que'i vist io, una vaca portar un videll am dos caps, 'xò sí	
15:48	Orqueries	...pues mira, de tares i de orqueries coma sempre, igual...
15:48	coma	...pues mira, de tares i de orqueries coma sempre, igual...
16:00	eres de	...tamé eres de marxar cap avall sempre...

16:02	Només es hi podeves tinre als estius	
16:02	*Grup dr+ ['tinre]	...només es hi podeves tinre als estius
16:20	se hi	...se hi va casar, se hi va casar un germà meu i tot...
16:20	*Apitx- [ʒer'ma]	...se hi va casar, sei va casar un germà meu i tot...
16:35	*PI- [oβli'ɣat]	...es ovelles é més obligat avui...
16:47	érom	...pero quan eróm de munyir es vaques tamé ere prou emprenyador...
16:48	Emprenyador	...pero quan eróm de munyir es vaques tamé ere prou emprenyador...
16:51	Puesto	...podeves anar a cap puesto que no hesses d'anar primer a...
16:51	hesses	...podeves anar a cap puesto que no hesses d'anar primer a...
17:08	Sacar	...am un carretó, sacar-la cap a fora...
17:08	amb [em]	...am un carretó, sacar-la cap a fora...
17:09	En acabant [aŋka'βan]	...i en acabant carregar-la am es matxos i's cartrons i au...
17:09	Cartrons	...i en acabant carregar-la am es matxos i's cartrons i au...
17:22	Espedregar	...me cagon dé 'spedregar, pobra de tu...
17:22	Pobra de tu	...me cagon dé 'spedregar, pobra de tu...
17:33	Barrinar	...no n'hai barrinat pogues de roques io al tros...
17:31	Xiques	...pedres així, més xiques, més grosses...

17:34	Barrinar	...i barrinant, no n'hai barrinat poques io de roques al tros...
17:46	*E 'bans	...perque's vaques es tinívom pa treballar tamé 'bans
17:51	Llaurar	...llaurar, llauràvom am vaques...
18:08	*OV ['fɛm]	...pr'a desfer el fèm...
18:13	Barser	...un barser pr'a'stendre el fèm...
18:13	*Grup dr+ ['estenre]	...un barser pr'a'stendre el fèm...
18:16	Gabió	...pero ara ho fem am un gabió...
18:29	Parell	...am un gabió i'l parell tamé ho feves...
18:34	A la millor	...perque la millor hi eres d'anar... am un tros...
19:14	Pati	...aquí diem lo pati...
19:20	agueixa	...pues agueixa é la qüestió des vaques, nena...
19:31	hessen	...se no mos hessen donat ajuda no n'hi harí cap...
19:31	Apitx- [a'ʒuða]	...se no mos hessen donat ajuda no n'hi harí cap...
19:31	harí	...se no mos hessen donat ajuda no n'hi harí cap...
19:36	(pa'l) Gasto	...mos cullívom blat pa'l gasto...
19:40	Sota	...mira, sota de'quí're'l forn...
19:49	*Grup dr+ ['mɔlre]	...a molre'llà i fer el pa'quí...

19:54	Quasibé [ka]	...bueno, 'quí'l poble, casibé n'hi ere totes es cases, de forn, abans...
19:54	['pɔbble]	...bueno, 'quí'l poble, casibé n'hi ere totes es cases, de forn, abans...
19:54	*PI- ['pɔbble]	...bueno, 'quí'l poble, casibé n'hi ere totes es cases, de forn, abans...
20:01	contà'ls	...pues mira, se començo contà'ls...
20:20	Dia que voleves pastar escaufaves lo forn	
20:20	voleves	...dia que voleves pastar, scaufaves lo forn...
20:21	Escaufaves	...dia que voleves pastar, scaufaves lo forn...
20:23	Passadora	...tinives ia la passadora pa la farina, el torn que dívom...
20:23	Torn	...tinives ia la passadora pa la farina, el torn que dívom...
20:23	dívom	...tinives ia la passadora pa la farina, el torn que dívom...
20:33	hi ere	...de la part qu'es tu am aquí no hi ere massa diferència 's coses...
20:33	De la part qu'es tu am aquí	...de la part qu'es tu am aquí no hi ere massa diferència 's coses...
20:35	diferència [ɛ]	...de la part qu'es tu am aquí no hi ere massa diferència 's coses...
20:46	*FC a on [awon]	...el molí era 'quí mateix d'a on... passat lo pont...
20:55	Volant	...am lo volant...
22:59	Segadera	...io am la segadera no n'hi hai segat mai...
21:08	Dalla	...lo volant o am la dalla tamé...

21:14 Soquet ...i una cosa que t'hi ficaves a les mans pa que no t'hi tallesses allò com si diva? –soquet...

21:30 N'hi ere que se's feven d'antres que's compraves fets

21:27 Farrer ...l'ere de fer un farrer...

21:43 Garba ...i quan el blat estave fora que s'era de lligar com si dive? – la garba...

21:46 Feixina ...la feixina, a fora, segons a on, diuen gavelles...

21:51 Gavelles ...la feixina, a fora, segons a on, diuen gavelles...

21:51 *FC [a'won] ...la feixina, a fora, segons a on, diuen gavelles, nantres feixina...

21:58 févom ...févom dret aixit, una caputxa, i se's feven bé ia podeve ploure ia...

22:15 vedeva ...io'l que més vedeva qu'anaven a lligar am faldilles, me cagon dés!...

22:20 Hòstia de déu i's braços, home clar que pativen pero mira, ia ho tiniven acostumat

22:24 *PI- ['kla] ...home clar que pativen...

22:25 pativen ...home clar que pativen...

22:36 *Tr ['ki] ...'quí la primera dona que va vindre 'mb pantalons...

22:36 *Grup dr+ ['binre] ...'quí la primera dona que va vindre 'mb pantalons...

22:52 Barga ...allò, vòs dir la barga; aquí se'n feve molt pogues...

22:52 vòs ...allò, vòs dir la barga; aquí se'n feve molt pogues...

22:56 feve ...allò, vòs dir la barga; aquí se'n feve molt pogues...

22:56	*As [ˈpɔɣɛs]	...allò, vòs dir la barga; aquí se'n feve molt pogues...
23:03	Bara	...oh pus, una bara al mig i anar-hi posant herba...
23:03	Pus	...oh pus, una bara al mig i anar-hi posant herba...
23:10	ací	...l'únic que va fer bargues ací vai ser io...
23:11	*E [ˈbaj]	...l'únic que va fer bargues ací vai ser io...
23:13	me hi	...me hi feven anar a io...
23:20	*OV [anten're]	...ho eres d'antenre una mica...
23:20	*Grup dr+ [anten're]	...ho eres d'antenre una mica...
23:25	*E As [di'ɣu]	...nantres no fumen digú...
23:36	Com que nantres no fumem digú	
24:00	Porgar	....pa porgar el blat: porgader....
24:00	*PI- ['blat]	....pa porgar el blat: porgader....
24:02	Purgader	...pa porgar el blat: porgader....
24:08	Retorn	...eres de fer una mica de retorn aixit i quedave tota la porqueria am una vora...
24:10	*TV [purki'ria]	...eres de fer una mica de retorn aixit i quedave tota la porqueria am una vora...
25:25	*Apitx+ [ˈtʃesto]	...tamé se n'ere de saber de fer allò, eres de dona'l txesto...
24:30	apreneven	...ia n'apreneven...

24:31	Mallar	...allò ho mallàvom, a pota....
24:31	a pota	...allò ho mallàvom, a pota....
24:37	*As ['ekwes]	...mallar am es eqües...
24:51	Garbes	...astenévom es garbes a l'era...
24:51	Era	...astenévom es garbes a l'era...
24:54	fent rodant	...i venga, 'na's fent rodant...
24:56	Tocar	...i anar tocant...
25:06	es/els	...no, am es eqües, els eqües...
25:20	érom de ser	...allò si que era pesat, nantres hi érom de ser cinc
25:30	Ventar	...después eres de ventar am un ventador que tinívom...
25:35	Ventador	...después eres de ventar am un ventador que tinívom...
25:40	Polsegada	...una polsegada, me cagon des, que no sé com no tinim es pulmons ben tapats...
25:52	*Io [pu'ja]	...puiar la palla al paller era molt pesat a casa nostra...
26:00	atapigués	...pa que s'atapigués més...
26:13	Tribol	...nantres l'érom de sacar, com és ara, d'aquí, l'érom de puier am un tribol...
26:20	hi ere de ser	...i al camí pus tamé hi ere de ser un u dos pa fer-la córrer...
26:25	plioieve	...oh claro, se no... plioieve no podeves mallar...

26:31	Córrer de...	...quan ploieie més o menos pos mira, córrer de 'magar-la cap a dins...
26:38	Fer lloca	...llavons ni dívom fer lloca, se si mullave qué dívou allà?...
26:45	Ruixada	...se t'agafave una ruixada d'aigua...
26:56	Alguna cosa ni dévou de dir	
27:05	Tormenta	...perquè a la millor vinive una tormenta que no ho vedeves tan de pressa...
27:21	solévom	...nantres no'n solévom fer gaira perquè tenivem molt cobert...
27:35	Pr'a si a cas	...llavons févom això: un tros de cobert pr'a si a cas...
27:39	Trapes	...i dels forats que hi ha al paller, d'allò com en digueu? – allò es trapes...
27:46	A braços	...allò pr'a fer baixar el mentxar, pr'a que no te'l calgue baixar a braços a baix...
27:57	*Apitx+/- [men dʒa'dora] (semiapitxat)	...i posà'ls-ho a la mendjadora...
28:00	OV [ampipa'do]	...ere molt ampipador...
28:01	Ganxo	...- i ta arrencar la herba, com si diva allò? – el ganxo...
28:15	Sarràvom	...la sarràvom am una sarra, de vegades...
28:15	Sarra	...la sarràvom am una sarra, de vegades...
28:26	Apitx+ [tʃen]	...tip de passar-hi per sobre's matxos i la txent, quedava igual que açò...
28:26	açò	...i quedave igual que açò, igual que una paca d'ara...
28:45	Trumferes	...n'hi ha que en feven de trumferes, que diu que si feve més forta...

28:50	Bros [o]	...lo bros del paller, fer cigarros...
29:30	Collació	...lo dia que pastaven feven collació o a la millor se venive algú...
29:50	Perquè vellanes se'n feve alguna	
29:50	*TV ['nuals]	...a Noals hi era anat a buscà'n moltes vegades...
29:59	Vellanes	...quatre nous, quatre vellanes que plegaves tamé...
30:08	Vetllada	...pues mira, lo que hi ere, passar la vetllada...
30:14	*As [a'ɣestes]	...hi posaves trumfes d'aguestes més pitites...
30:14	*TV [pi'tites]	...hi posaves trumfes d'aguestes més pitites...
30:28	Trago	...i un trago d'aigua al radere...
30:37	beiévom	...de vi quasi en beiévom sempre, aquí casa...
30:44	Més o menos	...més o menos com ara...
30:46	Ara fa una temporada que no'n beiem digú	
30:50	No n'hi ha senó un que'n beu	
31:03	Costipat	...i ara un dia va estar una mica costipat...
31:19	*Apitx+ ['metʃe]	...li va receptar unes pastilles lo metxe...
31:20	astí	...ia tinc sempre la botella astí dalt...
31:40	*PI+ [um'pli]	...demà o demà passat les aniré a omplir...

32:06	*OV [təs]	...qué més hi tès pr'aquí apuntat?...
32:06	tens [təs]	...qué més hi tès pr'aquí apuntat?...
32:31	Bien!	...Bien! No ho hai cregut mai...
32:47	Encantàries	...aquí, allà anant cap a Durro diu que hi ere encataries...
33:07	*Grup dr- [di'bɛndres]	...io'l divendres no n'hi hai donat mai de sal...
33:10	Auvelles	...es vaques, i quan tinívom auvelles tapoc...
33:18	Van començar que...	...van començar que el divendres no era massa bo de donar sal...
33:37	Ronya	...diu que se's dones sal els auvelles diu que fan ronya...
33:39	diven	...diven això es pastors...
33:40	sortiva	...la ronya sortive quan ere de sortir...
34:01	*OV ['fɛstes]	...això ere festes com feven antes Corpus...
34:04	Josep, Joan [ɜ]	...Sant Josep s'ere festa, lo dia de Sant Joan tinívom la festa maior...
34:07	*lo [ma'jo]	...lo dia de Sant Joan tinívom la festa maior...
34:08	dumenge [ɜ]	...per dir algo, el dumenge
34:10	Certes	...certes feines tapoc es feven...
34:12	*OV [fɛm]	...de sacar fem el dumenge no'n sacàvom mai...
34:23	Reparo	...primer encara hi era una mica de reparo...

34:25	Qué coi!	...Qué coi! Ham de dallar el dia que caigue bé i que faigue bo...
34:39	haria	...io lo que no haria llaurat lo dia de san Antoni...
34:48	Requerit	...é un sant més requerit qu'un antre...
34:43	A penes	...i 'l dumenge tapoc, a penes...
35:00	Quansivol [kwansi'βɔl]	...tapoc no harí llaurat quansivol dia de festa...
35:05	agueixes, aguel l	...eixes coses ia ho portave la religió d'aguell moment...
35:14	Arreu	...i un txou i un arreu i venga!...
35:14	*Apitx [tʃɔw]	...i un txou i un arreu i venga!...
35:19	Avear	...es vaques es eres d'avear a treballar...
35:28	*Apitx [tʃu'ni]	...es eres de junyir...
35:32	De seguit	...hi era vaca que ho 'gafave de seguit i hi ere vaca que en foteve de remuelos...
35:33	Remuelos	...hi era vaca que ho 'gafave de seguit i hi ere vaca que en foteve de remuelos...
35:43	'naven	...s'es canviaves de costat, ia no 'naven bé...
35:57	Séguel	...la séguel si sembrave ara, primers de setembre ia sembraves la séguel...
36:05	Braina	...i's feve braina pa la tardor...
36:14	de primavera	...l'ordi, de primavera, i'l blat marçal, de primavera...
36:17	Blat marçal	...l'ordi, de primavera, i'l blat marçal, de primavera...

36:20	primer	...lo blat que sembraves al mes de març lo segaves primer que'l que sembraves ara al mes de setembre...
36:25	de seguit	...aguell si feve de seguit, i ere el millor blat que si feve pr'aquí...
36:33	plioieve	...se ploieve una mica al temps, feve un pa molt bo...
36:43	*TV [si'ŋo]	...i l'altre any va passar un sinyor que tamé va vindre 'quí preguntar-me-ho...
36:43	*TV [prɪɡun'ta]	...i l'altre any va passar un sinyor que tamé va vindre 'quí preguntar-me-ho...
36:43	me-ho	...i l'altre any va passar un sinyor que tamé va vindre 'quí preguntar-me-ho...
36:47	*TV [pu'ria]	...a on puria trobar io una txunta de blat marçal...
36:47	*Grup dr [pu'ria]	...a on puria trobar io una txunta de blat marçal...
36:47	[tʃunta]	...a on puria trobar io una txunta de blat marçal...
37:05	n'hi ha estat	...é un blat que no n'hi ha estat de millor pr'a fer pa...
37:13	*TV [nemo'raʒe]	...feves un pa que 'nemorave...
37:32	ne/ni	...nantres ne tenim un
37:41	*Apitx [tʃira'ras]	...no's txiraràs més bé tu 'm una bastonada...
37:51	Bravos	...am es vaques si fan més forts, si fan més bravos...
37:59	*Grup dr [bol'ran]	...i volran passar per un puesto 's fotrè un crit...
38:11	Arreiar	...lo gos es arreie...
38:20	*Em ['bɔs]	...ni fas lo que vos...

38:27	es hi	...allà dalt a Caldes es hi tinim de tardor i de primavera...
38:27	de tardor	...allà dalt a Caldes es hi tinim de tardor i de primavera...
38:27	allà dalt [aˈlaˈðaɫ]	...allà dalt a Caldes es hi tinim de tardor i de primavera...
38:30	pr'amont	...sempre volen baixar cap aquí o marxar pr'amont...
38:50	*FC aguest any	...aguest any una ho va volguer provar de marxar...
38:50	volguer	...aguest any una ho va volguer provar de marxar...
39:15	pots ['pɔs]	...això del vailet no'l pos posar a tot arreu...
39:30	anessen	...nantres, se hi anessen tots dos es farien aspatllar...
39:31	la un	...ia no me'n meno senó la un...
39:31	*FC [laˈwun]	...ia no me'n meno senó la un...
39:31	Menar-se'n	...ia no me'n meno senó la un...
39:35	Quasibé	...tènen més por's vaques quasibé dels ovelles
40:00	I donc	...i donc com ho contarès se no te'n recordaràs...
40:19	*E [kiˈfals]	...es dènts es tenen pa mentxar, pa remugar tenen es quixals...
40:37	Entre que	...pero entre que poden mentxar, es costa de remugar...
40:55	Forcanada	...tots es animals que tenen la pota forcanada...
40:55	saps [sas]	...sas qué vol dir forcanada?...

40:55	peülles [pe'wuλes]	...que tenen dos peulles...
41:00	Remuguen	...remuguen, i 'l tocino tè dòn peülles pero no remugue...
41:05	Tocino	...remuguen, i 'l tocino tè dòn peülles pero no remugue...
41:07	Damont/davall	...i ell tè dènts a damont i a davall...
41:19	Sarmonant	...un capellà sarmonant...
41:33	sàpiga	...home, que sàpiga io...
41:43	Tiendeta	...antes tiniven una tiendeta aquí, d'a on é l'iclésia ara...
41:43	Iclésia	...antes tiniven una tiendeta aquí, d'a on é l'iclésia ara...
41:44	*Pl- [ik'lesja]	...antes tiniven una tiendeta aquí, a on é l'iclésia ara...
41:46	vèn	...i d'aquí vèn el nom de casa Tenda...
41:52	aguesta	...aguesta casa la va fer un capellà...
42:07	*Io [pu'jaβe]	...va fer una capelleta aquí pr'a dir missa quan puiave ell...
42:20	Tots dos	...puiaven tots dos a fer vacances ací...
42:20	ací	...puiaven tots dos a fer vacances ací...
42:33	visqueve	...visqueve a Barcelona...
42:35	*Io- [pu'zaβe]	...pujave només a l'estiu...
42:47	*Io- [ʒun] [ʒer'ma]	...va fer la casa aquí junt am un germà seu...

42:47	*OV ['sɛw]	...va fer la casa aquí junt am un germà seu...
42:54	deve	...no ho sé com deve de ser 'bans esta casa quan antes de 'rregglar-la...
42:54	esta	...no ho sé com deve de ser 'bans esta casa quan antes de 'rregglar-la...
42:57	*Em [reg'glala]	...no ho sé com deve de ser 'bans esta casa quan antes de 'rregglar-la...
43:01	Cel ras	...la única casa que hi ere cel ras de tot lo poble...
43:08	Allavons	...tot això é de 'llavons, ia...
43:23	Clarent	...perque 'llà ere molt fosc i aquí més clarent...
43:59	Tamé va fer de mestre un capellà que hi ere 'quí	
44:18	tinívom	...les quadres que tinívom allà baix...
44:25	*Apitx [aɫʃu'ðaβe]	...lo capellà l'ajudave...
44:34	Quartos	...no tinc quartos, io...
44:42	Redéu	...sí, oh redéu!...
44:44	hagués/hes	...lo meu padrí hagués estat una mica més taient; no hes tingut por d'empenyar-si tant...
44:46	Taient	...lo meu padrí hagués estat una mica més taient; no hes tingut por d'empenyar-si tant...
44:47	Empenyar-si	...lo meu padrí hagués estat una mica més taient; no hes tingut por d'empenyar-si tant...
44:53	Terrenos	...no n'hagués comprat pocs de terrenos pr'ací...
44:53	pr'ací	...no n'hagués comprat pocs de terrenos pr'ací...

44:53	No n'hagués comprat pocs de terrenos pr'ací	
44:59	le ho	...ia le ho dive...
45:00	dive	...ia le ho dive...
45:05	d'a on	...d'a on no hi arribaràs tu, ia hi arribaré io...
45:05	*FC [da'won]	...d'a on no hi arribaràs tu, ia hi arribaré io...
45:11	Trossos	...ia en va comprar de trossos...
45:22	Por lo menos	...por lo menos hi ere tres o quatre casetes...
45:24	veneven	...se's veneven i anaven comprant...
45:43	*Es ['popla]	...i 'm vai llicenciar a la Pobla...
46:19	Pa què	...mos era de tindre allí no sé pa què!...
46:23	*E [mi'tat]	...pr'a fe'ls fotre de gana la mitat...
46:40	Tant ti val	...pero tant ti val, es que s'eren de fer s'eren de fer...
46:47	Víveres	...io vai estar sempre al dipòsit de víveres...
46:49	De tip bé en vai prou anar	
47:08	*OV [as'ta]	...a Balaguer hi vam estar nou mesos...
47:40	Mi	...io's sis mesos ia mi van donar permís...
47:47	Apitx [ʔtʃen]	...hi ere txent allà que feve tres u quatr'anys que hi eren...

48:00	festeiant	...io l'anava festeiant cada dia...
48:43	*TV [ufisi'niste]	...vai buscar l'oficiniste...
49:15	caleve	...el tren no te'l caleve pagar...
49:19	*Apitx [bi'atʃe]	...però io de Lleida a aquí m'era de pagar el viatge...
49:25	Pont de Suert	...de Pont de Suert cap aquí caminant...
49:49	Tip de quartos	...tip de quartos, els que vai volguer...
49:53	enviar [am'bjə]	...no me'n van anviar mai cap...
49:59	*E [a'rin]	...ia me n'harín anviat, ia...
50:00	Giro ['ʒiro]	...mi van anviar un giro...
50:04	*Apitx [relo'tʃes]	...vai portar set relotxes, allà eren molt barats...
50:10	Carallades	...i d'altres carallades...
50:18	*OV ['tɛnen]	...potser si que els tenen...
50:25	Coma	...encara el guardo allà a la calaixera coma record...
50:30	valeven	...em va costar disset pessetes i aquí valeven dos o tres centes...
50:35	*Apitx ['tənzər]	...el vam anar a comprar a Tànger...
50:43	haria	...sinó igual me l'haria pogut treure...
51:05	*OV D ['mɛwa]	...de la quinta meva io sol...

51:21	Any [an]	...que venive cada any, de Barcelona...
51:32	sabut	...ara fa temps que no n'hai sabut noves...
51:32	Noves	...ara fa temps que no n'hai sabut noves...
51:35	Boí [bu'ji]	...fer vacances aquí Boí...
51:54	Ni au ni oh: torna!	...-vuitanta-un -au! -oh, ni au ni oh torna.
51:58	el any	...nascut el any 22...
52:05	Vaia!	...pero's tinc, vaia.
52:15	Io pr'a io	...sí, io pr'a io sí, porque se mos hes de matar el treball mos harim mort treballant...
52:18	hes	...se mos hes de matar el treball mos harim mort treballant...
52:26	maleiar	...en vai fer maleiar pogues de mosses antes no'm vai casar...
52:26	*As ['pɔges]	...en vai fer maleiar pogues de mosses antes no'm vai casar...
52:27	Mosses	...en vai fer maleiar pogues de mosses antes no'm vai casar...
52:59	Ere de ser 'ixí	
53:04	Campar	...mentre que va acampar la mare no mos feve falta...
53:10	'ver	...que última hora vam 'ver de decidir: bueno -pare- ti vòs casar u qué vòs fer...
53:20	fulena... fulana	...oh, casà'm -li vai dir io-; dive oh, se ti cases am fulena, se ti festeie la fulana...
53:26	festeio	...io festeio la que mi va bé a io...

53:30	Encar	...això de casà'm encar no ho hai pensat...
53:40	Determini	...bueno, ham de fer un determini u altre...
53:43	Io que dic	...i io que dic a.. allí dic: bueno, casà'm casà'm, am qui m'hai de casar...
53:52	Papà	...i papà diu oh, diu, això tu mateix...
54:20	cosive	...cosive aquí m'un sastre que hi ere, cosive...
54:30	Lego	...se mos ham de casar pensa-te-ho lego...
54:49	Es vostres de casa	...ia pòs dir 's vostres de casa que si qué 's ni semble...
54:49	si qué	...ia pòs dir 's vostres de casa que si qué 's ni semble...
54:54	*Apitx [dumen'tʃe]	...diumentxe que vè, dic ia vinré...
55:10	Quaresma [e]	...mos ham de casar antes de la Quaresma, que érom allà d'hivern...
55:10	D'hivern	...mos ham de casar antes de la Quaresma, que érom allà d'hivern...
55:17	*Apitx [tʃust]	...i mos anave txust...
55:28	Monestar [mo'nɛste]	...dumentxe que ve, ia podeu dir 'l capellà que mos monèste...
55:35	Matrimoni s'ha tractat entre...	
55:37	*As [ʎu'wis]	...Lluís Pifarré...
55:49	*PI- [ubli'ɣat]	...ere obligat això...
56:14	*OV [andeβi'na]	...ho vai andevinar...

56:20	Com és ara	...mos van acabar de monestar com és ara dumentxe 'guet...
56:37	Nòvios	...vam sortir d'allí i mo'n vam a anar a fer el viatge de nòvios...
56:39	Por ahi [po'raj]	...vam astar vint dies por ahi...
56:53	*OV [an'tra]	...allavons a Andorra no deixaven antrar...
57:00	*Apitx [tʃer'ma]	...ella hi tinive un txermà a Andorra...
58:00	*OV [seme'nari]	...quan lo vam anar a trobar allà al semenari, palàcio...
58:00	Palàcio	...quan lo vam anar a trobar allà al semenari, palàcio...
58:24	Picar	...agafe 'l telefono i pique 'l Mundial...
58:22	Teléfono	...agafe 'l teléfono i pique 'l Mundial...
58:35	deixarín	...que no sé se mos deixarí passar...
59:22	Hasta	...hasta que 's van acabar 's cuartos...
59:25	Ansèrso	...Anserso ham marxat alguna vegada...
59:52	Guanyar es garrofes	...era taxiste però m'anava a guanyar es garrofes...
59:53	cap	...no tinívom cap temps de marxar...
59:55	Faiena	... tinívom prou faiena de portar la txent que hi tocave...
01:00:20	estat	...la dona no ho ha 'stat, de balladora...
01:01:10	Rango	...pr'a ballar no era del meu rango, francament...

01:01:36	Acordeón [akorðe'won] ...molt acordeon, si ballava molt...
01:01:45	ere tocat ...potser ere tocat pr'allà tamé...
01:02:04	Cordeonistes ...tots aguestos cordeonistes eren de la nostra època...
01:02:04	aguestos ...tots aguestos cordeonistes eren de la nostra època...
01:05:30 *OV [as'tuði]	...aixit ara això ho has de presentar per astudi...

Nivells d'anàlisi

Lèxic ²														Ribagorça
Minut														
00:17	P													Xiquet
00:18	P													Xic
02:34	P													Canalla
17:31	P													Xiques
52:27	P													Mosses
53:30	P													Fulena/fulana
53:52	P													Papà
56:37	P													Nòvios
04:31		A												Mascarda
04:32		A												Escornada
05:09		A												Mascarda
05:10		A												Bessonar
05:29		A												Vidella
05:30		A												Jònega
05:31		A												Bimarda
07:20		A												Motxa
07:38		A												Matxorra
07:45		A												Baciva
09:36		A												Prenyat
10:41		A												Matxos
18:29		A												Parell
33:37		A												Ronya

² P: Termes relatius a la persona; A: denominacions pels animals; Vg: Vegetals; E: Estris; Ts: Tasques i oficis; M: Meteorologia; T: Temps; Mj: Menjar; L: Llocs; Al; Altres; V: Verbs ; Ex: Expressions; C: Castellanismes

38:47		A												Capot
41:05		A												Tocino
40:55		A												Forcanada
41:00		A												Remugar
03:23			Vg											Trunfa
18:13			Vg											Barser
21:43			Vg											Garba
21:47			Vg											Feixina
22:52			Vg											Barga
24:51			Vg											Garbes
28:45			Vg											Trumferes
29:59			Vg											Vellanes
35:57			Vg											Séguel
36:05			Vg											Braina
36:17			Vg											Blat marçal
18:44			Vg											Barsala
01:41				E										Vailet
17:09				E										Cartrons
18:16				E										Gabió
20:23				E										Passadora
20:23				E										Torn
20:55				E										Volant
20:58				E										Dalla
21:08				E										Soquet
21:51				E										Gavelles
23:03				E										Bara

24:02				E										Purgader
25:35				E										Ventador
26:13				E										Tribol
27:39				E										Trapes
28:01				E										Ganxo
28:15				E										Sarra
35:14				E										Arreu
21:27					Ts									Farrer
10:41					Ts									Engavellar-la
17:51					Ts									Llaurar
17:22					Ts									Espedregar
24:31					Ts									Mallaven
25:30					Ts									Ventar
35:57					Ts									Sega
35:25					Ts									Junyir
26:45						M								Ruixada
43:01						M								Cel ras
43:23						M								Clarent
01:36							T							Dematí
03:11							T							Enrere
04:03							T							Allavons
08:42							T							Cada cap de quan
10:31							T							Maití
12:14							T							De vegada
30:08							T							Vetllada
35:32							T							De seguit

36:26							T							Primer
36:14							T							De primavera
38:27							T							De tardor
54:30							T							Lego
55:10							T							D'hivern
03:22								M j						Farinetes
29:30								M j						Collació
03:18								M j						Cullestros
01:41									L					Tros
01:50									L					Quadra
12:38									L					Cóm
13:00									L					Arreu
19:14									L					Pati
19:40									L					Sota
24:51									L					Era
45:11									L					Trossos
57:05									L					Ca
18:56									L					Barbacana
41:07									L					Damont
41:07									L					Davall
41:43									L					Tiendeta
46:47									L					Víveres
11:50									L					Rabast
12:11									L					Vedat
07:05										AI				Guaire

04:17										AI				Cap
08:35										AI				Foten
10:24										AI				Cargues
11:20										AI				Raders
15:48										AI				Orqueries
16:48										AI				Emprenyador
44:46										AI				Taient
24:09										AI				Retorn
25:40										AI				Polsegada
32:47										AI				Encantàries
39:35										AI				Gairebé
50:10										AI				Carallades
51:32										AI				Noves
53:40										AI				Determini
54:49										AI				Vostres
59:55										AI				Faiena
02:40											V			Emprenyo
08:07											V			Garben
08:34											V			Malear/maleiar
08:21											V			Montar
10:18											V			Replegar
11:56											V			Xafen
14:30											V			Sacar
17:34											V			Barrinar
24:00											V			Porgar
24:56											V			Tocar

34:48											V			Requerit
35:19											V			Avear
38:11											V			Arreiar
39:31											V			Menar
53:04											V			Campar
58:22											V			Pica
01:24												Ex		Una cosa per l'estil
03:11												Ex		En terme enrere
05:35												Ex		Ma cagon dés!
08:42												Ex		Cada cop de quan
17:22												Ex		Pobra de tu
24:31												Ex		A pota
26:38												Ex		Fer lloca
27:35												Ex		Pr'a si a cas
27:46												Ex		A braçats
31:44												Ex		M'ha agafat la mania
33:18												Ex		Van començar que...
34:25												Ex		Què coi!
37:35												Ex		A fe de Déu!
38:30												Ex		Pr'amont
39:35												Ex		T'hi fotrien espatllat!
56:20												Ex		Com és ara
59:52												Ex		Guanyar es garrofes
34:10												Ex		Certes

40:00													Ex		I donc
42:20													Ex		Tots dos
26:31													Ex		Córrer de
40:37													Ex		Entre que
44:42													Ex		Redéu!
44:53													Ex		Pr'ací
46:40													Ex		Tant ti val
52:05													Ex		Vaia
53:44													Ex		lo que dic
56:20													Ex		Com és ara
26:31									L				Ex		Al ras!
09:48		A											Ex		Van mogudes
00:36														C	Bueno
01:02														C	Menos
01:04														C	Claro
01:06														C	Pos
02:18														C	Litro
02:42														C	Polvos
05:49														C	Pues
05:50														C	Asunto
11:32														C	Hasta
17:08														C	Sacar
19:36														C	Gasto
25:25														C	Txesto
30:28														C	Trago
31:03														C	Costipat

35:33														C	Remueルト
42:54														C	Deve
44:47														C	Empenyar-si
44:34														C	Quartos
46:19														C	Pà que
59:10														C	Hasta
01:01:10														C	Rango
01:01:36														C	Acordeón
18:34													Ex	C	A lo millor
14:56													Ex	C	Por-ahi
30:44													Ex	C	Més o menos
32:31													Ex	C	Bien
34:43													Ex	C	A penes
45:22													Ex	C	Por lo menos
49:49													Ex	C	Tip de quartos
56:39													Ex	C	Por ahí
01:02							T							C	Antes
16:51									L					C	Puesto
34:23									L					C	Reparo
44:53									L					C	Terrenos
58:00									L					C	Palàcio
37:51		A												C	Bravos
13:25				E										C	Manguera
58:22				E										C	Teléfono
27:05						M								C	Tormenta

Morfologia		
INFINITIU		
00:21	Vere	
02:40	Haver	
11:03	Fer	
13:09	‘Na	
14:30	Sacar	
20:01	Contar	
39:31	Menar-se’n	
44:47	Empenyar-si	
GERUNDI		
41:19	Sarmonant	
17:09	En acabant	Locucions
24:54	Fent rodant	Locucions
INDICATIU		
Present		
22:52	Vòs	1ra persona singular
00:17	É	3ra persona singular
41:46	Vèn	3ra persona singular
02:37	Munyim	1ra persona plural
08:54	Ham	1ra persona plural
08:07	Garben	3ra persona plural
Pretèrit indefinit		
00:35	Hai sigut	1ra persona singular
51:32	Hai sabut	1ra persona singular

01:00:20	Ha 'stat	3ra persona singular
37:05	N'hi ha estat	1ra persona plural
Pretèrit perfet		
23:10	Va fer	3ra persona singular
31:03	Va estar	3ra persona singular
38:50	Va volguer	3ra persona singular
Pretèrit imperfet		
13:00	Podeva	1ra persona singular
13:13	Teniva	1ra persona singular
22:15	Vedeva	1ra persona singular
12:43	Tenives	2na persona singular
16:00	Eres	2na persona singular
20:21	Escaufaves	2na persona singular
03:32	Feves	2na persona singular
20:20	Voleves	2na persona singular
01:33	Soltaves	2na persona singular
45:00	Dive	3ra persona singular
54:20	Cosive	3ra persona singular
03:08	Feve	3ra persona singular
14:07	Ere	3ra persona singular
12:51	Hi era	3ra persona singular
33:39	Diven	3ra persona singular
49:15	Caleve	3ra persona singular
36:33	Ploieve	3ra persona singular
42:54	Deve	3ra persona singular
01:27	Nae	3ra persona singular

22:25	Pativen	3ra persona singular
33:40	Sortiva	3ra persona singular
01:08	Tenive	3ra persona singular
42:33	Visqueve	3ra persona singular
16:47	Érom	1ra persona plural
21:58	Févom	1ra persona plural
20:23	Dívom	1ra persona plural
01:01:10	Podèvom	1ra persona plural
28:15	Sarràvom	1ra persona plural
27:21	Solévom	1a persona plural
30:37	Beiévom	1ra persona plural
44:18	Tinívom	1ra persona plural
14:13	Anàvom	1ra persona plural
35:43	‘Naven	3ra persona plural
13:47	Teniven	3ra persona plural
45:25	Venevem	3ra persona plural
50:30	Voleven	3ra persona plural
24:30	Apreneven	3ra persona plural
50:30	Valeven	3ra persona plural
Plusquamperfet		
01:01:45	Ere tocat	3ra persona singular
Condicional		
34:39	Haria	1ra persona singular
19:31	Harí	3ra persona singular
58:35	Dexarín	3ra persona plural
SUBJUNTIU		

Present		
41:33	Sàpiga	1ra persona singular
Imperfet		
26:00	Atapigués	3ra persona singular
39:30	Anessen	3ra persona plural
03:40	Hesses	2na persona singular
52:18	Hes	3ra persona singular
19:31	Hessen	3ra persona plural
Plusquamperfet		
44:44	Hagués estat	3ra persona singular
44:44	Hes tingut	3ra persona singular

ARTICLES		
Definitis		
01:08	Lo	Masculí singular
01:33	Es	Masculí/femení plural
01:33	Els	Masculí/femení plural
39:31	La un	Femení singular
51:58	El any	Masculí singular
Demostratius		
1ra persona		
41:52	Aguesta	Singular femení
41:52	Ista	Singular femení
42:54	Esta	Singular femení
28:26	Açò	Neutre

2na persona		
00:04	Agueixo	Singular masculí
19:20	Agueixa	Singular femení
35:05	Agueixes	Plural femení
3ra persona		
35:05	Aguell	Singular masculí
Possessius		
03:24	Meua	Singular femení
Indefinitis		
06:44	Antre	Singular masculí
05:13	Antra	Singular femení
PRONOMS		
Personals		
00:31	Io	1ra persona singular
04:58	Nantres	1ra persona plural
Febles		
47:40	Mi	1ra p. sg. / O.D - O.I
03:44	Ti	2na p. sg. / O.D. - O.I
31:13	Li	3ra p. sg. / O.I.
04:54	Les	3ra p. pl. femení / O.D.
04:04	Si	3ra p. sg. reflexiu
09:04	's	3ra p. sg. reflexiu
08:07	-si	3ra p. pl reflexiu
04:57	Mos	1ra p. pl. / O.D.
01:33	'ls	3ra p. pl. / O.D.
01:38	Es	3ra p. pl. / O.I.

04:36	Ni	Adverbial / O.D.
37:32	Ne	Adverbial /O.D.
39:31	‘n	Adverbial /O.D.
37:05	N’	Adverbial /O.D.
Combinacions binàries		
16:20	Se hi	reflexiu + complement de lloc
23:13	Me hi	1ra p. sg.+ complement de lloc
36:34	Me ho	1ra p. sg. + O.D.
08:35	Se ho	reflexiu + O.D.
44:59	Le ho	3ra p. sg. masculí + O.D.
ADVERBIS		
07:05	Amont	Lloc
23:10	Ací	Lloc
44:53	Pr’ací	Lloc
31:20	Astí	Lloc
15:48	Coma	Manera
04:03	Allavons	Temps
07:05	Guaire	Quantitat
PREPOSICIONS		
45:05	D’a on	Preposició + <i>vocal de reforç</i> + <i>adverbi</i>
04:03	Pr’a	Contracció <i>per+a</i>
02:38	Pa	Contracció <i>per+a</i> o <i>per</i>
03:18	Des	Contracció <i>de+els</i>
06:06	Pes	Contracció <i>per+els</i>
13:25	Pr’a que	Contracció de <i>per+a</i>
19:36	Pa’l	Contracció de <i>per+el</i>

38:30	Pr'amont	Contracció + adverbis
CONJUNCIONS		
00:55	Se	
29:33	Sa	
23:03	Pus	
40:00	Donc	

Fonètica i fonologia ³																	
00:18	lo																[ʼja]
02:35	lo																[ʼjo]
00:31	lo															V	[ʼbaja]
00:35	lo																[aj]
11:20	lo																[ʼmaʃ]
14:56	lo																[poʼraj]
25:52	lo															V	[puʼja]
31:20	lo																[ʼja]
34:07	lo																[maʼjo]
42:07	lo															V	[puʼjaβa]
42:35	lo -																[puʼzaβa]
42:47	lo -																[ʼʒun]
48:00	lo											Em					[festeʼjan]
00:55		T.															[u]

³ lo: Iodització; T.V. :Tancament de vocal; O.V.: Obertura de vocal; F.C.: Fonètica de contacte; E: Elisió; As: Assimilació; Pl: Palatalització; Apitx: Apitxament; Grup *dr*; Tr: Truncament; D: Diftongació; Em: Emmudiment; Sen: Sensibilització; P: Prosòdia; Es: Ensordiment; V: Vocalisme –a; S: Sonortització; CC: Geminació

		V.															
01:06		T. V.															[ti'nibe]
02:07		T. V.															[bu'i]
02:08		T. V.															[ti'nim]
05:27		T. V.													V		[bi'deʎa]
06:10		T. V.															[nu'mez]
11:23		T. V.															[si'ʝons]
14:52		T. V.															[kuntra'ri]
17:08		T. V.								Em							[em]
20:46		T. V.															[mu'ʎi]
24:10		T. V.													V		[purke'ria]
28:50		T. V.															[ʼbros]
29:50		T. V.															[nu'als]
30:14		T. V.															[pi'tites]
35:00		T. V.				As											[kwansi'β ɔl]
36:43		T. V.															[prigun'ta]
48:43		T. V.													V		[ufisi'nist a]

41:44		T. v.			As	Vg-								V	[ik'lesja]
36:47		T. v.						Grup dr							[pu'ria]
10:19		T. v.													[is'tiw]
36:43		T. v.								Em					[si'no]
00:41		O. v.													[se'no]
05:04		O. v.											V		[mon'taj a]
07:05		O. v.													[a'mon]
08:54		O. v.													[l'am]
10:37		O. v.													[e'ba]
11:24		O. v.													[t'ens]
11:32		O. v.													[n'e'be]
18:08		O. v.													[f'em]
20:35		O. v.													[dife'r'ensi a]
23:20		O. v.						Grup dr							[anten're]
28:00		O. v.													[ampipa'd o]
30:50		O. v.													[se]
32:06		O.													[mes]

			V.														
34:10			O. V.														[ˈfɛsta]
37:13			O. V.												V		[nemoˈra βa]
50:18			O. V.														[ˈtɛnen]
56:14			O. V.												V		[andiβiˈna]
56:53			O. V.												V		[anˈtra]
58:00			O. V.														[semeˈnar i]
01:05: 30			O. V.														[asˈtudi]
45:05			O. V.	F. C.						D							[daˈwon]
05:29			O. V.					Apitx								V	[ʝɔ̃nɛɣa]
42:47			O. V.							D							[ˈsɛw]
49:53			O. V.														[amˈβja]
51:05			O. V.							D						V	[ˈmɛwa]
51:49			O. V.								Em						[daˈmon]
59:22			O. V.														[anserˈso]
00:08				F. C.	E												[treˈβaʎel]
00:53				F. C.	E												[ˈkarantiˈn im]

01:06				F. C.	E											[a'kil]
04:53				F. C.	E											[ʼkun]
17:09				F. C.	E						Em					[aŋkaʼβan]
30:50				F. C.	E											[ʼken]
31:19				F. C.	E											[ʼlaj]
00:55				F. C.		As										[ʼna]
04:31				F. C.							D				V	[laʼwna]
20:46				F. C.							D					[aʼwon]
38:27				F. C.							Em					[aʌaʼdal]
38:50				F. C.												[aʏesʼtaŋ]
39:31				F. C.												[laʼwun]
02:18					E											[ʼre]
02:54					E										V	[breʼna]
03:48					E											[karβaʼso]
04:41					E											[ʼnumbro]
04:56					E											[ʼpro]
04:08					E											[ʼfeʌ]
05:25					E											[desʼpwes]
06:08					E											[ʼi]

17:46					E												[ˈbans]
23:11					E												[ˈbaj]
40:19					E												[kiˈʃaɪs]
40:55					E												[ˈsas]
46:23					E												[miˈtat]
49:59					E												[aˈrin]
23:25					E	As											[diˈyu]
54:54						As		Apitx									[dumenˈʃe]
01:37						As											[taˈme]
02:35						As											[taˈpɔk]
03:15						As											[muˈniβes]
04:03						As											[aˈyeɭa]
06:00						As											[ˈsin]
09:08						As											[ˈkuɣa]
13:30						As											[ˈpɔɣa]
14:42						As											[fasiliˈdad]
22:56						As											[ˈpɔɣes]
24:37						As											[ˈekues]
30:14						As											[aˈyestes]
31:22						As											[ˈbajk]
51:21						As											[ˈan]
52:26						As											[ˈpɔges]
55:37						As											[ʃuˈwis]
50:43						As				Tr							[ˈdut]

05:17						As							Sen					[ai'ʃid]
05:43						As							Sen					[ʼayed]
01:06							PI-										C C	[ʼpəbble]
12:19							PI-											[ʼample]
16:35							PI-											[oβli'ʁad]
22:24							PI-					Em						[ʼkla]
24:00							PI-											[ʼblad]
31:40		T. V.					PI-											[umpli're]
55:49		T. V.					PI-											[ubli'ʁat]
03:10		T. V.						Apitx										[for'maʃis]
01:38								Apitx -										[men'ʒa]
05:34								Apitx										[ʼʃen]
07:01								Apitx								V		[ʼmiʃa]
13:04								Apitx										[ʼʃel]
19:31								Apitx										[aʃu'da]
25:25								Apitx										[ʼʃesto]
27:57								Semi apitx								V		[menʃa'd ora]
31:19								Apitx										[ʼmeʃe]
34:04								Apitx -										[ʼʒoan]
34:04								Apitx -										[ʼʒozep]
35:14								Apitx										[ʼʃow]
35:28								Apitx										[ʃu'ni]

36:47								Apitx							V	[ʔʃunta]
37:41								Apitx								[ʃira'ras]
44:25								Apitx							V	[aʃu'daʃe]
49:19								Apitx								[bi'aʃe]
50:00								Apitx -								[ʔziro]
50:04								Apitx								[relo'ʃes]
50:35								Apitx								[ʔtanʃer]
55:17								Apitx								[ʔʃust]
16:20								Apitx -								[ʒer'ma]
01:50									Grup dr							[ʔtinre]
02:25									Grup dr							[ʔbendre]
11:03									Grup dr							[bin're]
18:13									Grup dr							[esten're]
19:49									Grup dr							[ʔmɔlre]
23:17									Grup dr							[ensen're]
33:07									Grup dr							[di'benres]
37:59									Grup dr							[bol'ran]
02:59										Tr						[ʔdew]
22:36										Tr						[ʔki]
53:10										Tr						[ʔver]

53:30										Tr							[en'kar]
55:28										Tr							[mo'neste]
01:01: 04										Tr							[kordio'ni stes]
03:24										D							[me'wa]
33:10										D							[aw'beʒes]
40:55										D							[pe'wuʒe s]
01:44											Em						['tes]
04:57											Em						['am]
06:01											Em						['dens]
09:04											Em						['pun]
16:02											Em						['bin]
19:54											Em						[kazi'be]
38:20											Em						['bos]
39:15											Em						['pos]
42:57											Em						[are'glaʒa]
05:35												Se					['des]
06:22													P				['kambjen]
45:43														Es			['popla]
04:53														S			[po'dze]
00:41															V		[tak'siste]
00:56															V		[se'tanta]
17:06															V		['oma]
47:08															V		[as'ta]

55:10																		V -	[kwares' me]
-------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--------	-----------------

Sintaxi	
00:08	"Al Pont"
00:21	"Eres prou de..."
00:49	"Ve-te-ho aquí..."
01:06	"Antes, pues, aquí al poble, més o menos, lo que més ni tenive vuit o deu; ni tinive tot lo poble..."
01:14	"I ara no en som senó quatre o cinc que en tinim"
01:24	"Una cosa per l'estil/per estil..."
01:48	"Perquè l'hivern es has de tindre a la quadra"
02:18	"Munyir, re"
03:11	"En temps enrere..."
06:59	"Anys igual ni pot tindre 10 que 15 que 18 que 19..."
08:30	"Hi ha una època a la primavera"
08:45	"Però no ho fan senó a la primavera, normalment"
09:11	"Tant que poden córrer"
09:29	"Gràcies d'una"
09:55	"No en van sempre, de toro"
10:40	"Al dematí t'atxecaves i anar a segar herba, deixar-la secar, carregar-la as matxos i cap al paller..."
13:25	"I amb una manguera portar-la allà al tros pr'a que no te's calgue fer vinre cap aquí..."
13:49	"Perque a Venotlà quan es teniven a casa sempre, que munyiven pues, soltà'ls, i al cóm i cap a casa..."
14:19	"D'això no se'n parlava"
15:25	"Lo que'i vist io, una vaca portar un videll amb dos caps, 'xò sí"

16:02	"Només hi podeves tinre als estius"
20:20	"Dia que voleves pastar escaufaves lo forn"
21:30	"N'hi ere que se's feven d'antres que's compraves fets"
22:20	"Hòstia de déu i's braços, home clar que pativen pero mira, ia ho tiniven acostumat"
23:36	"Com que natres no fumen digú"
26:56	"Alguna cosa ni devou de dir"
29:50	"Perquè vellanes se'n feve alguna"
30:46	"Ara fa una temporada que no'n bèiem digú"
30:50	"No n'hi ha senó un que'n beu"
43:50	"Tamé va fer de mestre un capellà que hi ere 'qui..'"
44:53	"No n'hagués comprat pocs de terrenos pr'ací"
46:49	"De tip bé en vai prou anar"
51:54	"Ni au ni oh: torna!"
52:59	"Ere de ser 'ixí..."
55:35	"Matrimoni s'ha tractat entre..."

Conclusions

Tots els pobles del municipi de la Vall de Boí són de parla catalana, i dins de la variant nord occidental: el dialecte del ribagorçà. El terme dialecte és un terme ambigu; amb al Revolució Francesa es va popularitzar aquest terme i s'utilitzava per denominar tot el que no eren llengües oficials. És a partir del segle XIX que s'usa amb una connotació despectiva, aquesta quedava suportada en què tota llengua que no és gentilici marca la diferència, i nega la relació entre llengua i societat.

La diferència entre llengua i dialecte, sovint, és un problema ideològic i polític. La llengua estàndard també és un subconjunt més de la llengua, o sigui que funcionalment és un dialecte que queda caracteritzat per la seva funció comunicativa. L'estàndard català no és excessivament unitari, tot i que, a grans trets, podem dir que es resol en una situació monolítica: escull un dialecte, el central, i l'eleva a la categoria de llengua estàndard. En canvi, en trobem que són composicionals, com el finès, que es forma a partir d'elements de fusió dels altres dialectes.

Cal tenir present que tots parlem un idiolecte i és el conjunt dels idiolectes semblants que formen un dialecte. Consegüentment, podem dir que el dialecte és una varietat diatòpica de la llengua, és un registre geogràfic. Tots els idiolectes són diferents, això també es degut a la permeabilitat de la zona: la Ribagorça és una zona molt permeable a les innovacions. Les possibles causes podrien ser l'arribada massiva del turisme en els últims vint anys, l'estandardització de l'escola i dels mitjans de comunicació, la cerca de recursos a d'altres zones properes com la plana de Lleida, entre d'altres, tot i que, encara hi trobem elements identitaris molt característics; són aquests elements els que s'explicaran a continuació.

Lèxic

Pel que fa al lèxic, i més concretament al camp semàntic referent a les persones, s'utilitza el mot *xiquet* en les dos formes que accepta el DIEC: tant en el sentit de nen, o en femení, com en el de l'adjectiu *petit*. Divergeix de l'estàndard amb l'ús de *canalla* en comptes de *mainada*, atès que el mot que s'empra en ribagorçà té un significat, col·loquial, més despectiu. És aquí on trobem una mostra de conservació de mots: *mosses*, per designar *noies*, que s'estilava fa uns anys enrere. Cal tenir present que l'edat de l'informant, 91 anys, també és un factor a tenir en compte. A diferència del nord occidental que usa *pare* o *mare* per

anomenar als genitors, en ribagorçà és *papà* o *mamà* o bé amb l'accent prosòdic a la primera síl·laba.

En el lèxic relatiu als animals trobem un gran nombre de mots que pertanyen als diferents noms dels animals, i més concretament, de les vaques: *maskarda*, que és la mascarada, *l'escornada*, que és a la que li falta una banya i la que no en té cap és *motxa*, entre d'altres. El mot *baciva*, que fa referència la lloc on es recullen les ovelles que no tenen cabrits, *baciver*, denomina aquella vaca que no té cap cria però sí que en pot tenir. *Parell* utilitzat en l'argot de l'agricultura només pot tenir el significat d'una parella d'animals que ajudaven a fer les feines del camp, és per aquest motiu que no cal especificar. Un mot curiós és el verb *bessonar*, que és aquella animal que té més d'una cria en un mateix part. Però el mot que identifiquem com a ribagorçà, referent a la cria de bestiar boví, és *jònega*, amb el seu corresponent apitxament. Amb aquest mot distingeix les vedelles de menys de dos anys. *Bimarda*, és, potser, el terme més curiós, atès que és el menys conegut. Hi hauria la possibilitat d'unir-lo amb *bima*, que és el que utilitzen a la plana de Vic per anomenar una ovella de dos anys. La seva etimologia és llatina, *bīma*, i significa “que té dos anys”⁴.

Els vegetals tenen un dels seus mots més representatius amb *trunfa*. Cal recordar, però, que alguns pobles dels voltants de Lleida també utilitzen aquesta paraula, com per exemple a Almenar. La *garba* o la *feixina*, feix d'espigues tallades i feix de llenya prima, respectivament, ja són més específics, igual que el truncament lèxic que es produeix a la paraula *vellanes*.

El camp semàntic dels estris també ens dona una gran quantitat d'informació; *vaiiet*, que en un primer moment podria semblar un sinònim de *nen*, fa referència al pastor elèctric que envolta els camps per tal que els animals no s'escapin. Antigament eren els vailets qui anaven a guardar els animals; és per aquest motiu que encara s'usa el mot *vaiiet* en aquesta accepció. El *gabió*, el *volant*, el *soquet*, tots ells són estris per a fer les feines del camp. La *passadora* s'utilitzava com a cernedor per a passar la farina, el *porgader* era l'estri amb el qual es purgava el blat, el *ventador*, amb el quall se separava el gra de la palla, el *tribol*, que és l'altell on se situa el paller, les *trapes*, que són els forats que es feien al *tribol* per fer baixar el l'herba a les menjadores, entre d'altres. La majoria d'aquests mots estan en vies de desaparició atès que amb la mecanització del camp ja no s'apliquen aquest mitjans. En canvi, trobem el terme *arreu* que s'emprava antigament i avui en dia, amb la mecanització del camp i l'adaptació a la vida moderna, encara s'usa.

---

⁴ <http://dcvb.iecat.net/>

Amb les feines del camp passa exactament el mateix: trobem mots que alguns termes només s'empren per designar feines antigues com *mallar*, que és un sinònim de *trillar*, o *ventar*. En canvi *llaurar* i *segar* s'han conservat, atès que aquestes feines es continuen fent; les altres dues, anomenades anteriorment, ja no les fa l'agricultor sinó que és una màquina qui s'encarrega de fer-les, el pagès no té consciència que les dugui a terme. El mateix passa amb *junyir*, que el podríem incloure dins del primer grup, vist que actualment no es posa el jou als animals. Així és que aquestes paraules són reminiscències del passat que ens indiquen una forma de vida, i en els nostres dies han adquirit significats diferents; a tall d'exemple, *mallar*, avui en dia, és el que fa una persona que parla molt fins al punt d'esdevenir molesta. Ens en resta, doncs, l'ús metafòric i ja se'ns fa difícil de reconèixer-ne l'origen. El terme genèric de les feines del camp és *faïena*, també insígnia ribagorçana aquest derivat de FACiNA, amb la vocal antihiàtica o de reforç, *i*, pròpia del contínuum ribagorçanopallarès.

Altres termes només presenten una certa peculiaritat per raó de la seua forma. En ribagorça s'empra '*farrer*' com a forma corresponent al català general *ferrer* per designar aquella persona que treballa amb ferro. De resultes trobem el cognom *Farrer* o *Farrero*, o bé l'oicònim *ca de Farrer* en nombrosos indrets. El fenomen que s'ha produït és una obertura de la vocal, gens sorprenent seguida de 'r', però el terme té tanta presència com a nom de casa o cognom, sumant-hi la importància en si de l'ofici de ferrer, que resulta quasi emblemàtic en el context social ribagorçà.

Al grup que fa referència a la meteorologia hi trobem algun castellanisme ja integrat com és el cas de *tormenta*. També termes referents a qualitats com ara la lluminositat, com seria l'adjectiu *clarent*, que significa *lluminós*, o *assolellat*.

Pel que fa a la temporalitat trobem diferències significatives en comparació amb la resta del nord-occidental; en ribagorça és *maití* enfront de *matí* (en aragonès *maitino*, en occità *maitin*). Algunes de les coincidències són: *en acabat* (pron. *ancabat*), sinònim de *després*, o *de seguit*, tot i que a la plana de Lleida hi ha una substitució per *de seguida*.

Pel que fa als aliments, al menjar, ens hem de situar sovint en un temps passat i és on cal tenir molt en compte l'edat de l'informant. Menjars com *les farinetes* o els *cullestros* avui no es cuinen, això es degut a la modernització i al progrés. Les *farinetes* eren un plat típic d'hivern i molt econòmic, els *cullestros* es podien fer quan es munyia les vaques; en conseqüència, amb

la pèrdua d'aquests costums també s'ha perdut gastronomia. La mecanització del camp i l'arribada del progrés, i en aquest cas dels electrodomèstics, van afavorir la pèrdua de d'alguns costums culinaris per adoptar-ne uns altres: per exemple, es deixa de fer *ferginat* atès que no es fa la matança del porc ni del corder.

Paraules com *cóm* també són particulars de la zona; altres han estat adaptades a nous usos, tot i que tenen el seu origen en l'agricultura i la ramaderia: avui en dia, la paraula *era* ha adquirit un nou significat; és el jardí o el petit espai de terra que hi ha davant de les cases de nova construcció. Això és una mostra de la importància d'aquest element en l'arquitectura tradicional del territori. L'indret manifesta les característiques típiques del medi rural del nostre país, i específicament del Pirineu. Un element interessant és el concepte de *casa* i la distinció entre l'element arquitectònic i el patrimonial, que queda sota la designació *ca de*; en ribagorçà empren el mot *casa* per designar l'edifici destinat a la vivenda humana, en canvi usen *ca* per referir-se als noms de casa, a la oiconímia: *ca de Farré*, *ca de Tenda*, etc.

Els mots referents als elements pertanyents al treball al camp són específics. El *rabast*, que és la segona dallada del prat, no només s'usa a la Ribagorça. En el mot *vedat* trobem el fet interessant que només s'usa en una part específica del seu significat: fa referència al prat on els animals no tenen accés durant un període en el qual cal deixar créixer l'herba.

Un terreny interessant que demanaria atenció és el de les apreciacions populars sobre aspectes geolingüístics. Per exemple, l'informant identifica com a aragonès *barbacana* i *barsala*. El primer fa referència al lloc on es tanquen els animals i el segon a un lloc ple de bardisses, on hi ha espessor d'esbarzers.

També és interessant el lèxic que fa referència a les qualitats psicològiques o de comportament. Hi trobem mots com *orqueries*, amb el significat de *disbarats*, que es correspon a l'adjectiu *orc*.

També un camp interessant que s'apunta és el de les creences populars. El terme *encantàries*, derivat d'*encantar*, i fa referència a personatges semihumans que duïen a terme encantaments sobre les persones que hi tenien tracte.

L'adverbi *guaire* és interessant de comentar per la conservació de la seqüència *wa-*. Si comparem la pronúncia d'aquest adverbi en ribagorçà i en català estàndard diríem que el

ribagorçà diftonga, però l'etimologia d'aquesta paraula, *waigaro*, del francic⁵, ens demostra que és el català general el que ha obviat la diftongació; en francès és *guère*, però en gascò *guaire*.

Alguns dels verbs més característics són: *garbar* (barallar-se), *malear* (rényer), *avear* (avesar, acostumar), o *campar* (viure). Tots ells esdevenen trets distintius del dialecte i donen el caràcter propi de què gaudeix el ribagorçà. L'abandonament progressiu d'aquestes formes contribuiria a la mort del dialecte.

D'expressions en trobem de diferents tipus: renecs com *Me cagon des!*, per expressar temporalitat com *Cada cap de quan*, de manera, com *a braços*, de lloc, com *al ras*, també referents als animals com *van mogudes*, que es refereix a quan les vaques estan en zel, a la feina, *guanyar els garrofes*, o bé d'actituds genèriques, com *mi va agafar la mania de...*, però en sentit positiu. Dins de les expressions en trobem que s'usen en català general (salvant peculiaritats formals), com *pr'a si a cas* o *a fe de Déu!* però n'hi ha d'altres que són típiques ribagorçanes com *I donc*, o *donques*, que d'entrada són connectors però esdevenen interpel·lacions genèriques.

Els castellanismes als quals recorre l'informant són abundants. Des dels més corrents en nord-occidental com *bueno*, *pues*, *nòvios*, expressions com *a lo millor*, *por ahí*, fins a paraules normalitzades en català que l'informant encara emprava en castellà, *teléfono*, *gesto*, *terrenos*, o *litro*. Aquesta és una característica que podríem assignar a l'edat de l'informant. Les persones de certa edat que s'han escolaritzat en castellà i que tenen una consciència lingüística baixa usen més castellanismes que aquelles de mitjana edat, que tot i haver rebut una escolarització en castellà, han adquirit consciència lingüística posteriorment.

Morfologia

Dins del nivell morfològic parlarem del sistema verbal, l'ús dels articles, els pronoms, els adverbis, les preposicions i finalment, les conjuncions. El sistema verbal presenta les terminacions característiques majoritàries en nord-occidental, i mostra les terminacions en –e del present d'indicatiu: *canto*, *cantes*, *cante*, *cantem*, *canteu*, *canten*. Algunes formes del verb *ser* són característiques; en concret, respectivament, la segona i tercera p. del sing.: *es*, *é*.

---

⁵ <http://dcvb.iecat.net/>

Els infinitius que duen pronoms enclítics emmudeixen la *r* final, com ho fa *estar-si* (*estar-se*).

També trobem truncaments lèxics sistemàtics, com *'nar* (anar) i síncopes com *vere* (veure).

El pretèrit imperfet d'indicatiu manté la diferenciació en tres terminacions, *-ava -eva -iva*.

Algunes peculiaritats són remarcables, com les terminacions de 1a i 2a p. del plur.: *érom, érou*

El pretèrit plusquamperfet d'indicatiu es forma amb *ser com a auxiliar*, com per exemple *jo era cantat*, en comptes de *jo havia cantat*. La forma existencial *hi havia*, es converteix en *hi ere* /'jere/.

El condicional diferencia entre la primera i la tercera persona del singular amb diferents fenòmens fonètics: *haria*, on hi ha una elisió de la primera vocal, *u*, i *harí*, per a la tercera persona, on es repeteix l'emmudiment igual que a la primera forma però hi ha un emmudiment de l'última vocal; consegüentment, queden diferenciades les dues formes verbals.

En l'imperfet de subjuntiu el verb *haver* és el que mostra més peculiaritats, respecte al català normatiu, i es conjuga de la següent manera: *hes, hesses, hes, héssom, héssou, hessen*.

Si continuem amb els articles definits destaquem *el, la, lo, l'*, en singular i en plural *les/els/es*, aquest últim serveix tant pel gènere masculí com femení, *es vaques* o *es nens*, i *les* i *els* sovint s'empren indistintament per a un o altre gènere. El gènere d'alguns noms divergeix del del català general, com *el dent*.

Els demostratius de proximitat respecte a la primera persona són *aguest, aguesta, aguestos, aguestes*; on hi trobem una sonortització de la /k/. També podem trobar les formes *isto, ista, istos* i *istes* (apareixen també algun cop amb e-: *esta*), i *açò*, que és la forma neutra. Els que expressen proximitat respecte a la segona persona són del tipus *agueix* o *agueixo* i *això*, i els de tercera persona són del tipus *aquell* i *allò*.

Els adverbis de lloc paral·lels als demostratius són *ací, astí, allà/allí*.

Els possessius són, igual que en nord-occidental, del tipus *meua, teua, seua*. I finalment, els indefinits varien respecte a l'estàndard *antre* per *altre* o *antra* per *altra*.

Els pronoms personals mostren la particularitat consonàntica *nantres*, paral·lela de la forma abans esmentada *antre*. La primera persona del singular pateix iodització (*io*).

Les formes àtones de la primera persona són: *mi, m', 'm, mos*; les de la segona persona *ti, t', 't, vos, us* (aquesta darrera quan va precedida d'acabaments vocàlics); i finalment, les de la tercera persona del masculí són *lo, l', el, 'l, os, e(l)s, 'ls*; pel que fa al femení *la, l', i (l)es*. Les formes reflexives són: *si, s', 's, se*. I finalment, les adverbials *ne, en, n', 'n*.

Pel que fa a les preposicions trobem la distinció entre *per* i *per a*, que pren la forma *pa* o *pr'a*, per exemple, *pr'amont*. La contracció dels articles *de + el*, *per + el* i *per+els* es converteix en *des, pa'l* i *pes*, respectivament. No hi trobem la preposició *ta*, que és un sinònim de *per a* o *cap a*. Aquesta preposició s'usa més al Pirineu d'Oscà que no pas al de Catalunya, tal i com afirma Haensch (2003:108).

I per acabar, la conjunció *si* esdevé *se*, per tant *sinó* es converteix en *senó*, com per exemple "*però no ho fan senó a la primavera, normalment*".

Fonètica i fonologia

El vocalisme tònic del ribagorçà coincideix plenament amb el del català occidental: té set vocals.

Pel que fa al vocalisme distingeix entre [e] i [ɛ] i alguns dels exemples són: [purke'ria] i [ʼɛrba]. I també entre [o] i [ɔ]: [karba'so] i [ʼʃɔneɣa].

Un altre fet destacable és que la [o] en posició àtona es converteix en [u] en alguns contextos: [bu'i] per [bo'i]; [nu'als] per [no'als]; [kuntra'ri] per [kontra'ri]. Aquest tancament de vocal també es produeix de [e] cap a [i], en posició àtona: [si'ɣons] per [se'ɣons] o bé [ti'nim] per [te'nim]. És a dir, la [o] i la [e] en posició àtona pateixen un tancament cap a [u] i [i], respectivament. Aquest és característic del ribagorçà, tot i que trobem certs mots en nord occidental que també pateixen aquest tancament com per exemple [is'tiw]. Val a dir, però, que aquest fenomen queda reduït als àmbits rurals o bé a la gent gran, al contrari que a la Vall de Boí on sembla que ha estat acceptat i integrat per la població més jove.

D'altra banda trobem l'obertura de vocals [e] per [i], [o] per [u], [a] per [ɛ] i [ɛ] per [e]. De l'obertura d'[i] podem exemplificar-ho amb: [se'no] per [si'no] o [seme'nari] per [semi'nari], en totes elles la vocal es troba en posició àtona. Pel que fa a la [o] per [u]: [mon'taɲa] per [mun'taɲa], [a'mon] per [a'munt], entre d'altres. I finalment, l'obertura de la [e], [ʼfɛsta] per

[ˈfesta], són trets típicament ribagorçans i no es donen en la resta del nord-occidental. En canvi, l'obertura de [a] per [e], [ampipaˈdo] per [empipaˈdo], [andibiˈna] per [endibiˈna] o [astuˈdi] per [estuˈdi], la localitzem també al vocalisme àton nord-occidental; és un dels trets distintius d'aquest dialecte. De manera que, les similituds entre el dialecte nord-occidental general i el ribagorçà són notables.

I per acabar amb el vocalisme, cal destacar que en les paraules que acaben amb [a] àtona es manté la pronúncia: [puˈiaba], [ˈbrena], [biˈdeʎa] o [takˈsista].

Un dels primers trets consonàntics que comentarem serà el de la iodització: semiconsonant [j] en lloc [ɟ]. Aquest tret, a diferència d'alguns altres, ha estat acceptat pel jovent; [puiava] per [pujava]; [maior] per [major]; o [io] per [jo].

La consonant palatal fricativa sonora del català, [ɟ], es pronuncia africada i sorda, [tʃ] tret dels casos de iodització que hem esmentat; això es dona tant en posició inicial com interna dins de la paraula; [ˈtʃen], [tʃuˈni], [ˈmeʃe]. Aquest tret el trobem en tota la comarca i és un dels més característics que resten avui dia. Cal destacar, però, que també és un dels primers que es perden; les persones que han passat temps fora de la Ribagorça adopten l'ús estàndard.

El fenomen d'elisió es produeixen sempre que una paraula acaba en vocal i la següent hi comenci, sense cap pausa entre les dues: [treˈbaʎel] (treballa al), [enˈkaran] (encara en) o [ˈkun] (que un), on observem una manca d'articulació de la segona vocal quan entren en contacte les dues paraules. Remarquem també fenòmens d'assimilació: [ɲa]. O també de diftongació, com per exemple [aˈwon], que possiblement respon a l'aparició de consonant antihiatàtica.

La monoftongació de ei és prou general en tot el nord-occidental en casos com [kiˈʎals] o [miˈtat]. Un altre fet que remarquem és la sonorització en demostratius com [aˈɣed] o [aˈɣeʎa].

Els grups consonàntics *bl*, *cl*, *fl*, *pl*, no palatalitzen en cap cas per al nostre informant ([ˈplasa] o [ˈplɔwre] en lloc de [ˈpʎasa] o [ˈpʎɔwre]). Aquest és un tret fonètic que es troba en vies de desaparició a l'àrea de Boí, tot i que encara es conserva a la Ribagorça aragonesa.

El grup *n'r* s'ha mantingut i és també un dels més característics en paraules com: [ˈtinre], [ˈmɔltre] o [diˈbenres]. Els parlants de noves generacions adopten aquest tret però ja trobem

casos que s'han estandarditzat, com ['sɛndra]. A la part occidental, a l'aragonesa, aquest tret es conserva millor. Aquest fet el podem atorgar que el turisme hi és menys afluent i per tant el nivell d'estandardització és menor, per aquest motiu la conservació del dialecte és major.

El truncament en fonètica no és un fenomen aïllat del dialecte que estem estudiant sinó que el trobem en gairebé tots els dialectes catalans. A tall d'exemple trobem ['dew] per [a'dew] o [kordionis'tes] per [akordionis'tes]. Un altre fenomen típic del català és l'emudiment: ['pun] per ['punt] o ['dɛns] per ['dents].

Cal ementar també algun cas de contrast pel que fa a la posició de l'accent tònic, com en ['kambjen] per [kam'bien].

I finalment, cal destacar la geminació en mots com en el topònim ['pobbla] per ['poβla]. La consonant ha esdevingut quasi sorda en alguns casos.

Sintaxi

El document ofereix alguns trets característics de la morfosintaxi alt-ribagorçana. El més remarcable fa referència a les construccions on el verb *ser* sembla haver-se infiltrat en el paradigma del verb *haver* per a l'imperfet d'indicatiu. Ho veiem en el plusquamperfet, que descrivíem a l'apartat de morfologia:

(29:50) ...a Noals hi era anat a buscà'n moltes vegades...

Això es fa notar també en construccions existencials com ara:

(12:51) ...i quan no hi ere cóms, pues al riu; d'a on hi ere aigua...

O en construccions d'obligació:

(00:21) ...així l'eres prou de vere...

Notem que la construcció existencial manca de concordança de la mateixa manera que, en aquest mateix context, faria *haver* en el conjunt del català occidental. Va a dir que aquesta

extensió de ser en contextos existencials arriba a depassar l'imperfet d'indicatiu, de manera que trobem formes amb participi:

(37:05) ...é un blat que no n'hi ha estat de millor pr'a fer el pa...

Una de les construccions anteriors, i que tornem a reproduir, ens dona a entendre que resulta possible inserir, a l'interior de perífrasis d'obligació o altres, partícules adverbials i negatives com ara *prou*, *pas*, *cap*:

(00:21) ...així l'eres prou de vere...

Segurament es podria fer aplicable a perífrasis aspectuals, com en haver+*prou/pas/cap*+participi, però el text no ens dona evidències més enllà de l'exemple esmentat.

Un altre tret que apareix al text fa referència a la quantificació negativa del tipus *tret de* o *excepte*. Aquesta es du a terme mitjançant la forma *senó*...:

(00:41) ...hai sigut taxiste; i senó capellà, de tot...

El mateix en construccions que equivalen al general *només*:

(01:14) ...i ara no en som senó quatre o cinc que en tinim...

(08:45) ...pero no ho fan senó a la primavera, normalment...

Referències

Bibliografia

Coll, Pep, *Lletres de la riba tallada: Antologia literària de l'Alta Ribagorça*, Lleida: Pagès Editors, 2004

Feixa Pàmpols, Carles i Francino Pinasa, Glòria, *Toponimia de la Ribagorça: municipio de Bonansa*, Lleida: Editorial Milenio, 2010

Haensch, Günter, *Las hablas de la Alta Ribagorça: Pirineo Aragonés*, Saragossa: Gara d'Edizions, 2003

Julià i Muné, Joan, *Fonètica aplicada catalana: dels fonaments a les aplicacions de les ciències fonètiques*, Barcelona: Ariel, 2005

Macià, Xavier i Trepà, Montse, *Les comarques de Catalunya: L'Alta Ribagorça*, n.38, Barcelona: Disseny cultural, 1994

Martí i Castellet, Joan, *Coneguem els nostres parlars*, Barcelona: Generalitat de Catalunya. Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica, 1985

Sistac i Vicén, Ramon, *El ribagorçà a l'Alta Llitera: els parlars de la vall de la Sosa de Peralta*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1993

Veny, Joan, *Els parlars catalans: síntesi de dialectologia*, 3ra edició, Palma de Mallorca: Moll, 1982

Webgrafia

Racó català:

<http://www.raco.cat/index.php/llengualiteratura/article/viewFile/151379/203279>

Vall de Boí:

<http://www.vallboi.cat>

